

Ім'я користувача:
Юдіта Павлович

Дата перевірки:
21.05.2023 19:10:45 CEST

Дата звіту:
22.05.2023 08:12:37 CEST

ID перевірки:
1015162455

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011755

Назва документа: **Дипломна робота_Юричко А**

Кількість сторінок: 65 Кількість слів: 13995 Кількість символів: 94803 Розмір файлу: 8.34 MB ID файлу: 1014842546

6.16% Схожість

Найбільша схожість: 1.64% з Інтернет-джерелом (<https://urok.osvita.ua/materials/mova/posibnik-sistema-roboti-vikori...>)

5.47% Джерела з Інтернету

94

Сторінка 67

0.94% Джерела з Бібліотеки

11

Сторінка 68

21.2% Цитат

Цитати

42

Сторінка 69

Не знайдено жодних посилань

11.1% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

9% Вилучення з Інтернету

373

Сторінка 70

2.97% Вилученого тексту з Бібліотеки

55

Сторінка 71

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

4

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Бакалаврська робота

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ МАКСА
КІДРУКА «НЕ ОЗИРАЙСЯ І МОВЧИ»

ЮРИЧКО АНЖЕЛКА МИХАЙЛІВНА

Студентка IV курсу

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»
Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 014 «Середня освіта
(Українська мова і література)»
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 103 /23 листопада 2022 року

Науковий керівник: Чонка Тетяна Степанівна,
кандидат філологічних наук, доцент

Завідувач кафедри: Бергсасі Аніко Ференцівна
габілітований доктор, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології**

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ МАКСА
КІДРУКА «НЕ ОЗИРАЙСЯ І МОВЧИ»**

Бакалаврська робота

Виконавець: студентка IV курсу

ЮРИЧКО АНЖЕЛІКА МИХАЙЛІВНА

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Науковий керівник: Чонка Тетяна Степанівна,

кандидат філологічних наук, доцент

Рецензент

Берегове

2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Постать Максима Кідрюка в контексті сучасної української літератури.....	6
1.1. Біографія.....	6
1.2. Загальна характеристика творчості.....	8
Розділ 2. Цілісний аналіз роману Максима Кідрюка "Не озирайся і мовчи".....	13
2.1. Сюжетно-композиційний аналіз.....	13
2.2. Ідейно-тематичний аналіз.....	20
2.3. Пообразний аналіз.....	28
2.4. Аналіз мови роману.....	32
2.5. Поурочний план.....	36
Висновки	44
Список використаної літератури.....	46
Додатки.....	49

ВСТУП

Актуальність наукового дослідження. Якими є підлітки? Які проблеми їх цікавлять? Чого вони хочуть? Ці питання актуальні в усі часи. Тому до них зверталися письменники різних епох. Не обходять ці проблеми й українські письменники. Сучасний український письменник Макс Кідрук, котрий торкається багатьох проблем сучасних підлітків у своїй книзі «Не озирайся і мовчи».

У дитячому колективі на теперішній час однією з основних є проблема булінгу. А зважаючи на те, що для підлітків характерними є пошуки ідеалів, авторитетів, взірцем для наслідування чи, навпаки, об'єктом осуду можуть стати образи художньої літератури. За допомогою твору «Не озирайся і мовчи» сучасна молодь зможе подолати труднощі у своєму житті, а також подивитися на світ з іншого боку.

Роман «Не озирайся і мовчи» вийшов друком 2017 році, тому можна вважати його ще новим і малодослідженим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість молодого українського письменника Макса Кідрука стала об'єктом студій Т. Бондаренко, яка дослідила індивідуальний стиль митця на прикладі творів «Бот», «Твердиня», «Навіжені в Мексиці», «Навіжені в Перу» і «Трансфер»; Л. Костецької – жанр трилеру та образи-символи у романі автора «Не озирайся і мовчи», О. Мороз – оніми в художньому дискурсі М. Кідрука на матеріалі роману «Твердиня», О. Огульчанської – своєрідність хронотопу в романі «Де немає Бога», Г. Овсяницької – жанровий симбіоз твору «Доки світло не згасне назавжди», І. Пасько – жанрові й стильові особливості романів «Бот» та «Бот: Гуаякільський».

Юлія Задніпряна влучно порівнює творчу манеру Макса Кідрука зі Стівеном Кінгом: «Близькість містичного та надреального до справжнього життя, розмитість меж між світами, тісний зв'язок між ними є спільними для обох авторів, ...зображаючи паралельний надприродний світ, і Кінг, і Кідрук звертаються до теми булінгу, насилля та агресії. Тобто через змалювання надреального обидва письменники звертають увагу на соціальний аспект реальності. А оскільки в епіцентрі несправедливості постає дитина, це посилює емоційний ефект від читання... Реакцією ж суспільства на жорстокість і несправедливість що в Кінга, що в Кідрука стає байдужість, яка вражає навіть більше за самі сцени жорстокості. Тож не дивно, що об'єкти цієї жорстокості прагнуть від неї втекти... Все це робить книгу важливим та якісним продуктом популярної сучасної української літератури, котра не просто розважає, а й популяризує науку та привертає увагу до поширених соціальних проблем сьогодення» [Див. 2].

Критики визначають жанр роману «Не озирайся і мовчи» як містичний роман з елементами жахів і техно. Зокрема, погоджуємося з літературознавицею Л. Костецькою, яка зазначає, що «поява нових творів для широкого читача не відкидає вимогу якісного продукту, який несе досвід перебування людини в сучасному світі і його реакції на проблеми цивілізації» [7, с. 133]. Сам автор презентував його як «сюжетний роман, історію, де є елементи зубодробильної містики, ситуативного хоррору та техно. Поряд з тим – це історія з подвійним дном, яка зачіпає дуже багато важливих тем: тему підліткового булінгу (травлі підлітків у школах), проблема спілкування батьків і дітей, тему підліткового ескапізму, тобто, бажання втекти від реальності» [11, с. 502]. Письменник вважає, що література не повинна поділятися лише на високу та низьку.

У рецензії Назарія Андрійчука на роман «Не озирайся і мовчи» зазначено, що подекуди текст настільки важко сприймається, що потрібно кілька разів перечитувати, щоб вловити його ідею: «Звісно, автор це робить для того, щоби залишатися осторонь розповіді, даючи можливість читачеві не так співпереживати, як роздумувати над можливими наслідками... він цікавий підліткам, студентам, творчим людям, які звикли думати» [Див. 1], з чим ми абсолютно погоджуємося, адже вважаємо, що характерною ознакою стилю автора є орієнтація на інтелектуального читача, яка проявляється у своєрідній грі, що вимагає активної співучасті та не допускає пасивного споживацького читання.

Тетяна Чонка констатує, що звернення митця до фантастичних світів є оригінальним способом яскраво висвітлити проблеми сучасного суспільства та спробою залучити до читання самих підлітків. Авторська гра – концептуально вагомими епіграфами та словами пісень, запропонованих для прослуховування, ліричні й філософські відступи, елементи тлумачення наукової інформації – активізує читацьку свідомість, розкриває пізнавально-виховне значення тексту [Див. 15 - 19].

Мета дослідження: опрацювати та систематизувати літературознавчий критичний матеріал, який стосується роману Макса Кідрука «Не озирайся і мовчи» та особливостей індивідуального стилю письменника, дати цілісний аналіз твору та власну інтерпретацію.

Відповідно до поставленої мети під час написання бакалаврської роботи маємо виконати наступні **завдання:**

- визначити основні факти з життєпису автора;
- з'ясувати роль творчості письменника в сучасному літературному процесі;
- здійснити сюжетно-композиційний аналіз роману;
- здійснити ідейно-тематичний аналіз роману;
- з'ясувати проблематику твору;

- охарактеризувати головних героїв роману;
- визначити роль позасюжетних елементів.

Методи дослідження. Під час написання бакалаврської роботи ми використали наступні методи: біографічні; психологічні; системно-описові; (методи збору інформації); методи обробки результатів дослідження – порівняльний; методи аналізу та узагальнення.

Об’єкт: жанрово-стильова, проблемно-тематична, сюжетно-композиційна специфіка роману.

Предмет дослідження: роман М. Кідрука “Не озирайся і мовчи”.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її під час підготовки до уроків та семінарських занять з сучасної української літератури, написання наукових робіт із даної теми.

Структура роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Загальний обсяг наукового дослідження – 65 сторінок друкованого тексту. Список використаної літератури містить 19 позицій.

РОЗДІЛ 1

Постать Макса Кідрука в контексті сучасної української літератури

1.1. Біографія

Максим Іванович Кідрук – представник сучасної української літератури. Його книжки стають в Україні бестселлерами (“Бестселер (з англ. *bestseller* — той, що добре продається) — популярна книжка, яка потрапила до списку тих, які найбільше продаються”. [1]), розійшовшись десятками тисяч примірників. Це не тільки завдяки грамотно побудованим історіям, а й завдяки ефективному маркетингу. Перед війною автор їздив у великі презентаційні тури, деякі з них налічували 100 міст. Твори письменника перекладено польською, німецькою, чеською та угорською мовами.

Макс Кідрук народився 1 квітня 1984 року в Рівному. У школі навчався у фізико-математичному класі. У 2001 році вступив на механіко-енергетичний факультет Рівненського технічного університету (спеціальність — «Теплоенергетика»). На другому курсі самостійно освоїв програмування. На третьому курсі почав працювати програмістом, а також займався розробкою САД-систем.

У 2005 році переїхав до Києва. Вступив в аспірантуру КПІ на теплоенергетичний факультет. У 2007 році отримав стипендію на навчання за кордоном, звільнився з роботи та поїхав жити до Стокгольма (Швеція). На початку 2008 року вступив до аспірантури Королівського технологічного інституту.

Він почав подорожувати в 2007 році, коли приїхав до Стокгольма на навчання. Майбутній письменник спочатку подорожував Європою, але влітку втомився від класичності країн Старого світу і в 2008 році здійснив тривалу подорож до Мексики. Це перша велика поїздка Макса за кордон. Пізніше він вирушив у ще одну подорож, цього разу до Південної Америки та острова Пасхи. Тоді ж Кідрук почав писати й отримує свої перші літературні премії: у 2009 році став переможцем конкурсу «Коронація слова», а також отримав диплом «Відкриття року» від «КС». У 2010 році здобув ще одну нагороду – II премію в конкурсі «Книжка року» журналу «Комунікація». У період з 2008 по 2011 роки він відвідав понад 25 країн.

У 2022 році Макс Кідрук відкрив власне видавництво – «Бородатий Тамарин». Це спільний проєкт Макса та Тетяни Кідрук, першою книгою якого стала «Нові темні віки». Видавництво «Бородатий Тамарин» зосередиться на нон-фікшні та науковій фантастиці.

Макс Кідрук також розповів, як обрав назву своєму видавництву: *“Вигадуючи її, я передусім подумав про приматів. Це найбільш високорозвинені, за винятком людини ссавці, по-своєму потішні й мудрі, й мені здавалося, що це поєднання кумедності та*

мудрості пасуватиме книжкам, які ми видаватимемо. От тільки нормальні в плані назви примати ніяк не знаходилися. Горила — надто грубо, бабуїн — заїжджено, бонобо — є такий співак. Зрештою я від ідеї відмовився, проте пошук серед немавнячих назв теж результатів не дав.

Доведений до відчаю, я пішов питати у гугла: як обрати назву для видавництва? І натрапив на статтю, чії автори наполягали, що назва взагалі другорядна — за межами кола найпалкіших фанатів мало хто запам'ятовує всі ці HarperCollins, Simon & Schuster чи Macmillan. Важливішим є логотип, і згідно з дослідженнями найуспішнішими в плані впізнаваності є логотипи з тваринками. На киталт пінгвіна у Penguin Books.

Наступний крок був логічним: гугл — зображення — фото наймиліших тваринок. Чого там тільки не було. Мініатюрна лисиця фенек — симпатично, проте немилозвучно. Карликовий кенгуру квока — милий, але більше пасував би видавництву дитячої літератури. А потім я побачив його — бородатого тамарина *Saguinus imperator*. Йй одразу збагнув: це воно. Він потішний і водночас серйозний. Він чудово виглядатиме на корінцях книг, у соцмережах, на футболках, чашках, усюди. Я показав мавпу дружині, й на тому питання з назвою було закрито.” [2]

1.2. Загальна характеристика творчості

Пише Кідрук у різних жанрах. Жанр, з якого почалася його творчість — це тревелоги (“Мексиканські хроніки”, “Подорож на Пуп Землі”, “Любов і піраньї”, “На Зеландію!”) — книги, написані на основі подорожів автора до екзотичних країн, як ото Перу, Чилі, Мексика, Нова Зеландія, Еквадор тощо).

Термін «тревелог» походить від слова «travel» (англ.) — подорожувати, тому очевидним є те, що основною тематикою текстів цього жанру є мандри головного героя. Загальноприйнятим визначенням цього терміну вважають таке: «тревелог — жанр, в основі якого лежить опис мандрівником (очевидцем) достовірних відомостей про які-небудь, в першу чергу, незнайомі читачеві чи маловідомі країни, землі, народи у формі нотаток, записок, щоденників, журналів, нарисів, мемуарів» [3, с. 88]

Жанр тревелогу можна знайти ще за часів формування народностей, адже, як тільки люди винайшли письмо, вони почали записувати відомості про свої переміщення, відкриття нових континентів тощо.

Сучасний жанр тревелогу можемо побачити як у творчості зарубіжних авторів, зокрема Е. Гілберт «Їсти, молитися, кохати», Н. Джордж «Маленька французька книгарня», так і серед українських письменників Ю. Андруховича «Лексикон інтимних місць», С. Жадана «Anarchy in the UKR», Г. Пагутяк «Новий рік у Стамбулі» тощо.

Скоріше за все, через те, що жанр існує вже давно і має багато різновидів, на сьогодні зустрічаємо різні його тлумачення. На думку, Тетяни Ковальнової, тревелог – метажанр, що пов’язує у своїй структурі і домінантні риси, і жанрові модифікації [4, с. 36]. А от Ірина Кропивко вважає, що не всі тексти, в яких зустрічається мотив подорожі, є тревелогами, бо, наприклад, у пригодницькій літературі описуються уявні мандрування, тоді як тревелогу притаманна розповідь про реальні місця і події [5, с. 101]. Цікавою є примітка Макса Кідрука. Письменник наголошує, що припинив роботу над тревелогами, бо це вже «мертвий жанр», який не в змозі конкурувати з сучасними тревелблогами, телепрограмами та каналами про подорожі.

У дотепних оповіданнях Кідрука поєднуються наукові факти, історичні довідки, маловідомі подробиці, звернення до наукових припущень і джерел, їх критичний аналіз. Такі м’які, ненав’язливі подачі перетворюють усі його тревелоги на захоплюючі пригодницькі книги, читати які так само захоплююче, як науково-фантастичні пригоди Жуля Верна чи Герберта Уеллса.

До цього періоду творчості письменника теж можна додати пригодницькі романи «Навіжені в Перу» та «Навіжені в Мексиці». Звісно, це вже не тревелоги, але наративний підхід, тонкий і влучний гумор, «одержимість» головних героїв та місця дії, наближають ці твори до тревелогів.

Наступним жанром, у якому пише письменник, – це технотриллер («Бот: Атакамська криза», «Бот: Гуаякільський парадокс» та «Жорстоке небо»).

Книгу «Бот» можна вважати переломним моментом у творчості автора. Після її появи у 2012 році Кідрука вже не вважають автором легковажних веселих історій про навіжених хлопчиків, які подорожують на край світу. Від його розповідей про дітей-роботів, з яких за допомогою наноагентів створюватимуть універсальних солдатів, віє якимось потойбічним жахом, за що Кідрука почали порівнювати зі Стівеном Кінгом.

Сюрреалістична історія, насичена технологічними елементами, лякає не своєю жорстокістю, а усвідомленням того, що в сюжеті описано технології, які реально існують. І ніхто не може бути впевнений, що в якомусь невідомому світові підземному бункері хтось зараз не збирає таку армію, яка в невдалий момент може вийти з-під контролю?

А от роман «Жорстоке небо» покаже читачеві таємниці цивільної авіації, це ще одне захоплення автора.

У жодному з літературознавчих словників не знаходимо будь-яких тлумачень цього жанру, проте російський дослідник Віктор М’ясников розкриває цей термін, називаючи технотриллером прозовий твір, у якому описуються події виробничої діяльності, надання послуг та функціонування підприємницьких структур [6]. Однак,

спираючись на досвід зарубіжної літератури, розуміємо, що це визначення не є детальним, позаяк твори американського письменника Майкла Крайтона («Парк Юрського періоду», «Рой» та ін.), які є першими прикладами цього жанру, не зображують функціонування підприємств, а розкривають діяльність наукових груп, їхні новітні дослідження і руйнівний вплив технологій на життєдіяльність людей. Тому можна погодитися з тлумаченням М. Кідрука, який спирається на основи, закладені М. Крайтоном; за його словами, технотрилер – це гібридний жанр, у якому можна відшукати фрагменти трилера, наукової фантастики, описи технологій і науково-дослідних експериментів, вірогідність втілення у життя яких є можливою в теперішньому [7].

Любов Костецька підкреслює такі риси технотрилера, як «гостросюжетність, динамічність, ескейпізм документальність, використання наукових даних, боротьба з технологічними небезпеками» [8, с. 135]. Важливим елементом технотрилера є наукове підґрунтя, що лягає в основу сюжету. М. Кідрук стверджує, що змальовані ним досліді, відкриття та технології не є фікцією, а спеціалізовані джерела, до яких він звертався під час роботи над романами, підтверджують вірогідність дослідницьких відкриттів у романах. Автор вважає, що тематика його технотрилерів зумовлена тим, що наука зазнає занадто стрімкого розвитку, і цілком можливим є те, що схожі досягнення реалізуються в майбутньому [9, с. 463–468].

Згодом письменник пише гостросюжетні романи: “Твердиня”, “Зазирни у мої сни”, “Не озирайся і мовчи”, “Доки світло не згасне назавжди”.

У романі “Твердиня” розповідається про п’ятьох друзів, які подорожують Перу, і там намагаються знайти втрачене золоте місто інків Паїтіті. У “Твердині” менше техно і більше вникнення в психологію, мотиви та поведінку персонажів.

Ще менше техно в романі “Зазирни у мої сни”. Насправді від техно у ньому лише справді існуюча технологія зчитування сновидінь, і ще трішки соціальної драми, психології, містики та достатньо страху. Ще однією особливістю ЗУМС є оповідь від першої особи.

Спробував себе М. Кідрук і у публіцистиці — книга “Небратні” - це спроба проаналізувати історію україно-російського протистояння та донести до європейського читача причини, що стали передумовами нинішньої ситуації в Україні.

Молодий автор планує написати серію щонайменше з трьох книг про колонізацію Марса, екологічні та політичні проблеми на Землі того часу, а також про зв’язок між Землею-домініоном і Марсом-колонією. Ця серія книг займе багато часу, тому Кідрук бере два роки перерви на написання та реалізацію проекту. Автор досліджує відповідну літературу, яка розказує історію колонізації Марса з раціональної точки зору. Кідрука

цікавить як реальна можливість колонізації планети людьми, так і те, навіщо люди колонізують планету, а також економічна перспектива можливої колонізації. Чи вартий заселений Марс вартості Землі, яка заплатить за це всіма способами — грошима, ресурсами, робочою силою? Мобільний додаток також не обходить книгу. Макс Кідрук планує створити 3D-моделі колоній Марса, а також карти Землі епохи, про яку йдеться в книзі. У грудні 2022 року вийшла перша частина трилогії «Нові Темні Віки».

Макс співпрацював з такими письменниками, як Сергій Жадан, Ірена Карпа, Юрій Винничук, Олександр Сидоренко Андрій Кокотюха та іншими. З-під їхнього пера народилася книжка «ДНК», яка переплітає 7 життєвих історій, захованих у ДНК юного Андрія Чумака, який став піддослідним експерименту.

Також Кідрук є співавтором збірки «Письменники про футбол», у якій є багато оповідань на футбольну тему. Навесні 2019 року Макс опублікував «Заради майбутнього», антологію з 10 оповідань, які він написав у період з 2011 по 2018 рік. Книга включає історії з «ДНК» і «Письменники про футбол». Також вийшли друком у 2011 році «20 письменників про сучасну Україну» та «Волонтери. Добра мобілізація», 2015 рік.

Кожний письменник має свій стиль, виражає свою мову, свою будову фраз та ін. У М. Кідрука вони також є. Перше, що привертає увагу в його стилі, — це різноманітні географічні точки — місця, куди волею долі потрапляють його герої.

Цікаво, що всі описані в його роботі місця Макс бачив на власні очі. Він побував у багатьох країнах, тому все (аж до кожної вулиці, проспекту, театру тощо) існує в реальності. У його творах можна знайти назви останніх марок автомобілів, літаків тощо. Основною мотивацією використання цих назв є бажання відтворити смаки відповідних епох.

Оскільки Кідрук є інженером за освітою, у його мовленні відчуються певні кліше з відбитком офіційного стилю, що не могло не позначитися на його творчості.

Якщо подивитися на загальну структуру роботи автора, то можна зробити висновок, що всі роботи чітко структуровані. Деякі твори також мають вставні конструкції, наприклад: по-перше, по-друге.

У творі майже відсутні описи. Автор зосереджується на розвитку сюжету, а не на зовнішньому вигляді персонажів.

Хоча читачеві не потрібно більше описів, цього достатньо, щоб зрозуміти, чому ці персонажі потрапляють у ту чи іншу ситуацію.

Наприклад, технотрилер «Бот» сповнений термінологією, багатьма зносками і примітками; як і всі інші книги автора, ця теж містить додатки, щоб краще пояснити деякі речі.

Отже, ми дійшли висновку, що М. Кідрук пише твори на сучасну тематику як от: авіакатастрофи, нанотехнології, підлітків. Також він багато в чому розвинув жанр технотрилеру. У своїх романах він розкрив нам до цього часу невідомі сторінки життя українського суспільства.

Безперечно, Макс Кідрук – це один із найпопулярніших сучасних письменників, автор цілої низки романів і технічних книг. Він один із небагатьох письменників, які вміють якісно та талановито написати твір, так щоб зацікавити навіть сучасну молодь. Цікавим, є також стиль письменника. Він використовує у творах багато географічних точок, марки сучасної техніки, наукової термінології тощо. Окрему яскраву сторінку його творчості становлять твори, де письменник звертається до проблем сучасної молоді. Це романи «Не озирайся і мовчи» та «Доки світло не згане назавжди», для останнього з яких навіть було створено мобільний додаток. За допомогою, якого просто навівши телефон на піктограму можна прочитати оповідання, які доповнюють основну історію роману, а також можна поспілкуватися з героями через чат-бот в месенджері.

Розділ 2.

Цілісний аналіз роману Макса Кідрука "Не озирайся і мовчи"

2.1. Сюжетно-композиційний аналіз

За словами письменника, стилістично роман є логічним продовженням традиції, закладеної його попередніми творами «Жорстоке небо» та «Зазирни у мої сни». Цікавим є той факт, що автор поєднує свої романи, вводячи персонажів із попередніх творів або розкриваючи їхні подальші історії. Сам Марк став другорядним персонажем у романі «Доки світло не згасне назавжди», а мобільний додаток, створений для книги, має чат-бота, за допомогою якого можна поспілкуватися з Марком в месенджері. М. Кідрук наголошує, що розмовляти з ним не є необхідним, якщо це навіть є якісь негативні емоції та страх, сюжетна лінія не все одно не зміниться. Але якщо цікавість читача бере верх над ним, все ж варто спробувати написати і отримати більше інформації, а можливо, і відповіді на запитання. Хлопчина надсилає відео з потойбічного світу, в якому перебуває, та пояснює, як туди потрапити, а іноді навіть телефонує. Головне його прохання до співрозмовника – допомогти йому. Програма надсилає повідомлення автоматично (в ній є заздалегідь прописані відповіді та запитання), але, за словами автора, інколи він бере на себе роль «чат-бота» і сам спілкується з читачем [10].

Письменник підходить до написання своїх творів як науковець, досліджує наукову літературу (у нашому випадку «Структура космосу. Простір, час і текстура реальності» Гріна), розмовляє з професіоналами у тих сферах суспільно-політичної діяльності, яких торкається у даному тексті (зокрема, разом із вчителькою математики Рівненської гімназії «Гармонія» «яка допомогла... сформулювати уявлення про сучасних підлітків, шкільну програму, особливості роботи сучасної школи, дії шкільного керівництва у разі надзвичайних ситуацій тощо» [11], ретельно підбирає епіграфи та музику: усі 13 епіграфів є цитатами з пісень улюбленого гурту письменника – “Iron Maiden”, яку він рекомендує послухати під час прочитання даного тексту.

Знаковими в контексті роману є назви пісень, які ми переклали з англійської:

1. Крізь все це – Through It All
2. Добра людина – Good Man
3. Панує тиша Silence Reigns
4. Ясновидець – The Clairvoyant
5. Як пісок – Like Sand
6. Вас не розважають? – Are You Not Entertained?
7. Хто зараз сміється – Who’s Laughing Now

8. Сильніший – Stronger
9. Ти, а не я – You And Not Me
10. Недобра людина - ManUNkind
11. Серенада безсмертя – Serenata Immortale
12. Щосекунди – Every Second
13. Перехрестя - Crossroads
14. Запалить небо – Light Up The Sky
15. Виснажений – Stressed Out
16. Пліч-о-пліч – Side By Side
17. Сипучі піски - Quicksand
18. Пусте.
19. Дихай - Breathe
20. Я не перепрошую – I Don't Apologize
21. Правда – The Truth
22. Рукоштовання до кулачних боїв – Handshakes To First Fights
23. Досить - Enough
24. Виплюнь кістку – Spit Out The Bone
25. Надія - Hope
26. Під моєю шкірою – Underneath My Skin
27. Я здаюся – I Surrender

Вони, як і епіграфи, є важливими позасюжетними елементами, без яких неможливо зрозуміти задум автора в романі, адже вони можуть служити не лише музичним фоном для читання – їхні слова (навіть сама назва), можна інтерпретувати як складову частину основних емоційно-психологічних ліній твору.

«Заслужують на увагу авторські відступи – науково-популярні і морально-етичні. Нерідко розмови героїв Соні й Марка торкаються важливих проблем сучасного суспільно-політичного життя і навіть морально-етичного чи філософського буття людини у світі (це дивує читача, адже в реальному житті, не часто можна зустріти школярів, які вміють говорити на ці теми: однак автор обходить свого героя й звертається з цими відступами безпосередньо до читача). Наприклад, цікавим є міркування щодо ролі та впливу віри та науки.» [18].

Також у роман М. Кідрук вніс актуальну для підлітків того часу онлайн-гру «Синій кит», яка викликала хвилю самогубств і, за словами Марка Грозана та Соні, смерть Юлії Гришиної.

Композиція твору складається зі стандартних компонентів. Проте кінцівка роману залишається відкритою і дає змогу читачеві самостійно розмірковувати над тим, чи зміг головний герой вибратися із загадкового місця.

Композиція

Експозиція: переїзд Марка з сім'єю до новобудови у Рівному.

Зав'язка: знайомство хлопця з Сонею; розповідь дівчини про інший світ

Розвиток дії: Марк побачив, як Соня зникла на 5 поверсі і цікавиться в діда про паралельний світ. Згодом вони проводять експеримент з метою дізнатися, чи може ліфт їхати без пасажера. Це побачила їхня навіжена сусідка, яка згодом зателефонувала Яні і погрозувала викликати поліцію. В результаті експерименту вони дійшли до висновку, що ліфт у їхньому будинку не може рухатися без пасажера. Згодом Ніка вкотре просить від Марка домашнє завдання, проте той відмовляється і запрошує Ніку в кінотеатр. Але Терлецька приходить туди з подружками. Пригнічений Марк йде звідти і, коли він побачив, що вони були з хлопцями, він вирішує спробувати піти в паралельний світ. А коли він туди потрапляє, він не вірить у те, що бачить: загадковий дерев'яний дім, пагорби, море, застигле сонце, пісок – все це змушувало думати хлопця, що це сон. Через декілька днів він розпитує Соню про цей світ. Вона розповідає йому, як дізналася про його існування. Розповідь Соні зацікавила хлопця і він вирішує дослідити цей світ. У дерев'яному будинку він знаходить газету. Далі він йде в бібліотеку, де в газеті з архіва дізнається про фотографа Соломію Соль. Хлопець розуміє, що вона навряд чи жива тож починає розшукувати її онуку - Софію Соль.

Кульмінація: побиття хлопця у шкільному туалеті.

Розв'язка: зникнення Марка.

Епілог: помста батька за сина.

Фабула

Марк Грозан живе у Рівному з батьками та дідусем Арсеном. Коли раптово його однокласники Антон і Юля покінчили життя самогубством на його очах, школярі почали боятися Марка і навіть кепкувати з нього за його можливу причетність до смертей. Хлопчик цікавився астрономією, і дідусь подарував йому на День народження телескоп. Увечері Марк пішов на дах свого будинку подивитися на зірки, де зустрів Соню, дівчинку з паралельного класу. Вони спілкуються, але Соні не подобається начитаність хлопця, якою той завжди хоче похизуватися, тож вона йде звідти.

Через кілька днів вони знову зустрілися, і Соня розповідає йому, що Юля покінчила життя самогубством через свого хлопця Артема. Мовляв, через те, що Юля відмовила хлопцеві в сексі, після цього він почав зустрічатися з іншою дівчиною –

Нікою. Після обговорення таємниці самогубства Юлі, Марк і Соня сперечаються, чи може наука мати відповіді на всі питання. Дівчина пропонує показати Марку те, що не може пояснити наука – паралельний світ. Соня розказує, що якщо переміститися між поверхами за планом 1-4-2-6-2-8-2-10-5, то за допомогою ліфта в їхньому будинку можна потрапити в паралельний світ. Але є важливі умови: в ліфті має бути тільки один пасажир; жодна стороння людина не повинна заходити в нього; в тому світі він зустрине мертву дівчину, але в жодному разі не можна дивитися на неї, або що-небудь казати. Марк не повірив і вважав, що це якась нісенітниця, але він став свідком того, як Соня зникла на п'ятому поверсі згідно з вищезазначеною схемою. Після розмови з дідусем про паралельні світи, вони влаштували експеримент, щоб перевірити, чи може ліфт рухатися без пасажирів, з якого зробили висновок, що такого бути не може.

Ніка запрошує Марка в кіно, але сама приходять з подружками без попередження. Ображений Марк йде геть і сам тиняється містом. Потім він дізнається з соцмереж, що дівчата були з якимись хлопцями, тому Ніка не відчуває до нього жодних почуттів. Після цього він знову повторює спробу потрапити в інший світ. Марк повторив схему і, на свій подив, вийшов у іншому старому будинку, оточеному пагорбами та мальовничими пейзажами. Розгублений швидко повертається і питає про той світ Соню. Вони домовилися зустрітися там.

Марк і Соня потрапляють в інший світ, і дівчина розповідає, як знайшла його. Її сім'я першою переїхала в новобудову, а потім Соня почула звук ліфта, що рушив. З нього вийшла незнайома жінка і розповіла про прихований поверх і як туди потрапити. Вона подарувала їй браслет. Проте коли батько побачив його, то подумав, що Соня його вкрала і побив доньку. Вона ненавидить батька, який б'є її і дружину, тому більше 5-ти років приходить сюди побути наодинці. Соня наголошує на тому, як вона побачила мертву дівчину в дзеркалі, тому істота не торкалася її.

Після цього Марк знаходить газету 1975 року в паралельному світі і намагається зрозуміти, що це за місце. Він показав фотографії тамтешнього будинку дідусеві, перевіряв архіви в бібліотеці і встановив, що це будинок на місці новобудови, де він зараз живе. Марк вірить, що йому вдасться розшукати одного з мешканців будинку, і продовжує пошуки, врешті-решт він виходить на слід фотографа Соломію Соль. Розуміючи, що Соломія навряд чи жива, хлопець розшукує її онуку - Софію Соль. Крім того, він зазначає, що час у паралельному світі заморожений: завжди та сама пора та час, жодних тварин. Хлопець вирішив дізнатися, що буде, коли він принесе туди рослини і тварин.

Марк продемонстрував наочне підтвердження теореми Піфагора, але клас вирішив того дня втекти з уроку. Марк відмовляється, за що Артем з іншими хлопцями б'ють його в туалеті. Якби в той момент не прийшла Соня, він би там і залишився. Вона разом з Адріаном допомогли хлопцеві: *«Марк опритомнів за хвилину. Адріан Фесенко, обхопивши лівою рукою, тримав його над умивальником, а правою змивав кров із обличчя. З лівого боку Марка підтримувала Соня Марчук.*

Адріан раптом застиг, утупившись у щось поміж пальцями.

— Бляха, — витиснув дев'ятикласник.

— *Що там?* — нахилилася Соня. Адріан показав їй вимащену кров'ю трісочку молочного кольору. Дівчина звела брови: — *Що це?* — Хоча вже знала відповідь.

— Кістка.

— Бляха. Чим він його?

Адріан перелякано хитав головою.

— Це тиздець...

Марк водив туди-сюди мутними очима з таким виглядом, наче не розумів, де він і що відбувається. Голова здавалася важкою, немов гиря, та постійно падала на груди. Щоразу, коли погляд падав на підлогу, хлопець бачив кров: холоші джинсів, кросівки, бетон — усе було заляпане кров'ю. Адріан глянув на дівчину.

— *Що робити?*

Через те що туалет розташовувався в глухому кінці коридору, далеко від класних кімнат, ніхто з учителів не почув Маркового крику. Адріан і Соня були самі.» [12, с.305]

Вони відвели його додому. Після цього Марк потрапляє в лікарню і не хоче повертатися до школи. Відразу приїхавши з лікарні Віктор зателефонував спочатку класному керівнику, а потім батькам Центнера, проте ніхто не взяв трубку. Врешті-решт він зателефонував директорові і той домовився про зустріч з батьками Бродового. Коли батьки Марка приїхали до школи, вони побачила, що батьки Артема приїхали скоріше та вже про щось домовилися з директором. Директор запросив всіх до кабінету і почав розмову:

«— Учора на перерві після шостого уроку сталася бійка, котра, як ми знаємо, не дуже добре закінчилася для вашого сина, — він ледь схилив голову до того боку стола, де сиділи Грозани. — Учителі її прогледіли, я обіцяю з'ясувати, чому так склалося, та це не основне. Важливо, що після сутички двоє учнів нашої школи провели вашого сина додому.

— *У нього є ім'я, — не підводячи голови, раптом озвалася Яна.*

— *Перепрошую?*

— *У нашого сина є ім'я.*

Директор поворушився на стільці так, мовби щось замуляло йому в спині.

— Я... — Він знову схилив лисину в бік Грозанів. — Так, звісно, я знаю.

— Марк.

— Я знаю, знаю. Марк. — Старжинський роздратовано пригладив пальцями борідку. — Так ось, двоє учнів провели Марка додому, не до медпункту, на жаль, його не оглянула медсестра, тому спочатку я... коли ви зателефонували, я не був упевнений, що все відбувалося в школі.

— Усе гаразд, — глухо мовив Віктор. Він дивився на загострене директорове підборіддя та думав, що його борідка нагадує прилиплий до нижньої губи жмут лобкового волосся. — Не виправдовуйтеся.

— Я не виправдовуюся. — Злість розмалювала зморшками обличчя Старжинського. — Я не виправдовуюся, пане Грозан, я розповідаю, як усе було. Я не заперечую: бійка справді була, і ваш син... ем-м... ваш Марк брав у ній участь.

— Марк не брав участі в бійці, — вискакуючи з рота, її слова шипіли й потріскували, наче краплини води на розжареній пательні. Тремтячою рукою Яна показала на подружжя навпроти. — Їхній виродок жорстоко побив Марка. Ви відчуваєте різницю?

Кошлаті брови Владислава Бродового злетіли вгору.

— Добирай слова. — Його насичений бас здавався тугим і еластичним, як гума.

Наталя мовчки поклала долоню на чоловікове передпліччя. Той відсмикнув руку та впер лютий погляд у директора.

— Будь ласка, давайте без взаємних образ. — Старжинський підняв руки долонями вперед. — Ми зустрілися, щоб вирішити проблему, а не для того, щоби створювати нові. — Він опустив руки та знову невпевнено кахикнув. — Буду відвертим: я дуже не хочу, щоб ця справа дійшла до поліції. Я розумію, — швидкий позирк у бік Грозанів, — ваше обурення і ваше бажання покарати винних, це нормально, але прошу вас ретельно зважити можливі наслідки, не лише для Марка, але й для його однокласників, для всієї школи. Ви ж знаєте, через що пройшов наш навчальний заклад упродовж минулих місяців: спершу смерть Анатолія... Анатолія... — Старжинський насупився, — того хлопчини з 10-Б.

— Шпакевича, — крізь зуби підказав Владислав Бродовий.

— Так, Анатолія Шпакевича. Потім загибель Юлі Гришиної, випадковим свідком якої став Марк Грозан. Мені важко передбачити, які наслідки матиме інцидент, через який ми тут зібралися, за умови, якщо він набуде розголосу.

Яна та Віктор, ледь повернувши голови, перезирнулися. Віктор спохмурнів, безмовно запитуючи: що він, чорт забирай, меле?» [11, с.310-311] Директор прийняв

сторону Бродового і запропонував закінчити все рукоштованням і розійтись. Адже вони нічого не доведуть: — *Ви нічого не доведете. Медсестра не обстежувала Марка, ніхто з учителів не бачив бійки. Школярі, що брали в ній участь, навряд чи захочуть що-небудь розказувати, особливо коли дізнаються, що за справу взялася поліція. Це серйозні звинувачення. Кастет є холодною зброєю, і власне його наявність у школі може викликати чимало проблем. Але, — він перевів погляд на Віктора та Яну, — кастета немає, свідків немає, у вас нічого немає. Ви повинні зрозуміти: у разі звернення до правоохоронних органів я буду змушений... ем-м... — пауза, — буду змушений відстоювати інтереси навчального закладу, в якому працюю. Я буду змушений захищати школу. І найкращим способом захисту буде заперечення. Якщо ви підете до поліції, Артемові батьки тієї самої миті забудуть про цю розмову, а мені, — директор театральню розвів руками, — залишиться лише висловити співчуття з приводу того, що хтось побив вашого сина за межами школи в позаурочний час.» [11, с.313-114] Згодом Бродовий запропонував батькові Марка хабар, але той побачивши конверт вийшов з кабінету.*

Одужавши, хлопець купив овочі та хом'яка і приніс їх у паралельний світ. Вони живуть там, але крім цього Марк помічає борсука — він впізнає того самого борсука, якого колись збив своєю машиною його батько. Соня зізналася, що знала про цю особливість — якщо часто навідуватися в паралельний світ, там з'являтимуться тварини чи люди, яких відвідувачі не змогли врятувати або не захотіли. Так сталося з кошнем, якого батько викинув у вікно. Однак у паралельному світі він не з'явився повністю, а просто ніби застиг у часі.

Розшукуючи Софію Соль, Марк дізнається, що вона навчалася в його школі. Він питає вчительку про Софію, яка неохоче розповідає їй про передчасну смерть дівчинки. До того ж, Софія була доволі дивною, вона каже, що її померла мати приходила до неї. Коли Марк і Соня знову зустрічаються в паралельному світі, їх переслідує мертва Юля. Соня першою втекла, дід Арсен запідозривши щось, пішов їх шукати сам і знайшов біля ліфта перелякану Соню. Згодом спустився Марк, Гришина напала на нього. Після цього діти не наважувалися йти в той світ.

Пізніше батько Соні жорстоко побив її і матір, тож дівчинка втекла з дому. Соня і Марк планують покарати його, кинувши в паралельний світ. Коли він лежав п'яний, підлітки занесли його в ліфт і викинули по той бік. Вони вирішили ніколи не повертатися в той світ.

Після цього Марк продовжив шукати інформацію про мешканців будинку і знаходить номер телефону Семена (батька Софії Соль). Хлопець домовився про зустріч з

Семеном, і Семен каже йому, що він знає про існування паралельного світу. Семен запевняв себе, що це були просто сни, але тепер він впевнено розповідав про ті події. У 1960-х роках фізик-теоретик Яків (чоловік Соломії) виконав власне рішення рівнянь Ейнштейна, яке привело до висновку, що час може бути статистичним в цій «бульбашці» простору. Ця аномалія є мікроскопічною, але її можна штучно збільшити. Минуле, сьогоднішня і майбутнє там умовні, тому вони можуть накладатися, фізичні процеси відбуваються, але обмежено. Одного разу Соломія помітила дивні відблиски в підвалі, де була її фотолабораторія, з чого зрозуміла, що в будинку розростається така собі «бульбашка». Коли померла її дочка Анна, вона зустріла її в аномалії і почала вести до Софії та Семена. Однак час померлої дівчини не минав так, як поза межами аномалії вона не мала свідомості і не могла розмовляти. Марк розуміє, що жінка сховала тіло внучки в «бульбашку», щоб зберегти її там, після чого регулярно відвідує це місце, аби «бульбашка» не згорнулася. Він уточнив, коли померла Соломія, і усвідомлює, що вона відвідувала Соню вже мертвою. Отож, Соломія залишилася в «бульбашці», склала схему роботи ліфта, щоб сторонні не могли зайти, і показала Соні, як обходити захист. Завдяки її регулярним візитам «бульбашка» проіснувала цілих 5 років. Хлопець підозрює, що така ж аномалія існує в багатьох інших частинах світу. Він збрехав Семену, що «бульбашка» зникла, щоб він не захотів увійти всередину.

Історія Семена спонукає Марка знову піти в паралельний світ. Він потрапляє в «бульбашку», де зустрічає мертву, напіврозкладену Софію, що збереглася в нерухомому часі. Вона зайшла в ліфт, і Марк подивився їй у вічі. Однак хлопець поїхав назад, і вона теж не переслідувала його. Аномалія згортається. Але наступного дня, коли він зайшов у ліфт, той спустився вниз і опинився в темному підземеллі. Мертва жінка з'являється перед хлопцем і кладе руку йому на плече.

Батьки і дідусь марно шукають Марка, який зникає. Через півроку батьки переїхали до Львова, де згодом народився другий син. Звинувачуючи Артема в зникненні, Марків батько знаходить його, зв'язує та везе в ліс, де жорстоко б'є. Він повідомив про подію в поліцію, але чоловік заздалегідь підготував алібі. Віктор періодично анонімно надсилає Артему фотографії з лісу, щоб той не мав більше спокою і пам'ятав, що у цьому світі за кожен свій поганий вчинок потрібно платити. Дід Арсен залишився в Рівному і вірив, що Марк ще живий. Тепер він щоранку гуляє містом, з надією зустріти онука, однак ця зустріч так і не настає.

2.2. Ідейно-тематичний аналіз

Тема: історія про підлітка та його проблеми у сучасному суспільстві.

Ідея: засудження жорстокості між підлітками та байдужості батьків і вчителів до проблем дітей, що призводить до бажання дитини втекти з цього світу, яке часто закінчується самогубством.

У книжці «Не озирайся і мовчи» автор актуалізує проблеми спілкування між батьками та дітьми, а також взаємовідносини у шкільному колективі. Ці та інші питання вдало переплітаються в описі підліткового світу: як і чим живе дитина, що відбувається на її шляху, як вона бореться з цим і до чого це призведе.

Діти набагато жорстокіші, ніж дорослі. Перед читачем постає дитина, яка стає вигнанцем, бо відрізняється від усіх. Прагнення втекти від моралізаторського суспільства є природним для підлітків. Але бажання втекти від реальності треба розглядати як невдоволення тим, що відбувається навколо, так що спокійно жити тут просто неможливо. Пошук безпечного місця завжди є головним пріоритетом для дітей, які зазнали насильства.

Головний герой роману, прочитавши багато науково-популярної літератури, розширив межі свого світогляду, його дорослий світогляд дещо критичний і раціональний, що, звичайно, суттєво відрізняє його від однолітків. Крім того, мотивом булінгу може бути не тільки геніальність чи недосконала зовнішність, а й простий збіг обставин. Марк Грозан, не страждає від «прокляття невдахи», а його просто притягують дивні обставини. З цієї причини однокласники прозвали його Мордором. Марк опиняється не в тому місці і не в той час, стаючи свідком двох самогубств - Антона та Юлі. Юлія – ще одна жертва булінгу. Адже самогубство скоїла через коханого хлопця Артема. Дівчина не була готова до сексу і відмовляє хлопчині. Артем, не пробачивши відмови та не витримавши юнацьких поривів, починає зустрічатися з Нікою, з якою все дається простіше. Юлія не витримала зради і не знайшла кращого виходу, як покінчити з життям. Для підлітків характерний максималізм, але тут чітко проглядається гра Артема на почуттях дівчини, що призводить до трагічної ситуації. Булінг на сексуальному ґрунті є дуже небезпечним, оскільки підлітки часто поводяться нерішуче і проти власної волі погоджуються на те, до чого вони не готові. І проблема тут полягає не лише у ваганні дати чітку відмову, а й у страху бути висміяним іншими. Демонструючи власну зрілість, діти часто знущають над тими, хто поводить інакше, тими, хто не доводить свою зрілість і живе своїм життям. Оскільки самогубство сталося в присутності Марка, його однокласники почали знущати над ним, кажучи, що він винен у цих смертях, не розуміючи, що це величезна моральна травма для

хлопця, яка також руйнувала його зсередини. Принизливе й гнітюче середовище змушує восьмикласника шукати вихід із ситуації. Таким виходом стала нова подруга хлопця – Соня.

Отже, автор наводить читача на думку про те, що не обов'язково бути не таким як усі, інтелектуалом, або, навпаки, мати низький IQ. Булінг може знайти дітей будь-де та будь-коли. Рівень інтелекту, зовнішній вигляд, фінансовий стан - це лише деякі з основних чинників. Але насправді причин для знущань може бути більше.

Згодом Соня показує Маркові незвичайний світ. Між Марком і тим світом стоїть – проста комбінація цифр. Спостерігаючи як Соня зникає на п'ятому поверсі, Марк розуміє, що той світ справді існує. Однак сам хлопець не поспішає мандрувати в інші світи. Приводом для цього стала чергова образа. Ніка запропонувала Марку піти разом в кіно, і хлопець почав сподіватися отримати від дівчини щиру прихильність. Але все вийшло не так, як він сподівався. Дівчина прийшла з друзями, а потім він дізнався, що вони були з хлопцями, а отже, Ніка лише використовувала Марка, щоб той виконував їй домашні завдання.

Обурений Марк утікає в паралельний світ. Пізніше Соня провела Маркові екскурсію і розповіла, як вона сама відкрила це чудове місце.

Соня стає третьою героїнею роману, яка стала жертвою знущань. Якщо Марк відчуває тиск з боку однокласників, то Соня є жертвою домашнього насильства. Сім'я Соні першою купила квартиру в таємничому будинку, тут вона зустріла дивну жінку, яка розкривала таємниці будинку. На згадку про себе вона подарувала браслет. Але батько подарунку не повірив і побив дочку за підозру в крадіжці. Батько – найлютіший ворог доньки, тому що після служби в армії чоловік став невірноваженим. Чоловік вже декілька років поспіль гамселив і дружину, і дитину, чим викликав у рідних не повагу, а відверту ненависть. Тож не дивно, що Соня шукає кращого світу.

Автор описує Марка несхожого на інших, показуючи, що він не належить до того колективу. У класі вирішують пропустити геометрію, але хлопець ретельно готується до уроку. Юнак відмовляється втекти з уроку, за що і його жорстоко б'ють: *«Бродовий відкинув восьмикласника від себе, переніс вагу на праву ногу, а лівою зацідив йому в тулуб. Переросток мітив у стегно, проте хлопчак не встиг випростатися, й удар припав на ліве підребер'я — під селезінку. Марк, зігнувшись навпіл, глухо хекнув і відлетів назад у куток. До нього підскаочив Орест Мрозович і ще двічі копнув ногою...Пізніше ні Адріан Фесенко, ні будь-хто з хлопців із 8-А не зможуть пригадати, коли в Центнерових руках з'явився кастет. І вони не лукавтимуть. Вони самі дивуватимуться, знаючи, що переросток мусив би зупинитися, щоб дістати сріблясту пластину з шипами на бойовій частині,*

мусив спершу одягти її на пальці й затиснути в кулаці, проте ніхто не пам'ятав, коли та як це сталося. Адріан помітив металевий блиск між пальцями товариша, коли кулак уже опускався на Маркову голову. Дев'ятикласник розтулив рота й шарпнувся, щоб перехопити руку Бродового, проте не встиг. Кастет лунко клацнув об лобову кістку, а Адріан так і застиг посеред туалету з роззявленим ротом.

Орест Мрозович вискочив на коридор іще до того, як із перекошеного болем Маркового рота випорснув перший, несамопитий і протяглий, схожий на ревіння смертельно пораненого віслюка крик. Одразу за ним вибіг Олег Бо`жко. Наступної миті Адріан Фесенко стягнув Артема з Марка та відтіснив до дверей.

— Ти, на хер, здурів?!

Проте Марк волав так гучно, що Центнер навряд чи його почув. Хлопчак кричав не з болю. Нестямного, гострого болю на той момент він не відчував. Йому лише здавалося, ніби шкіру над правим оком роздуває гаряче повітря. Насправді Марк кричав від жаху, бо тієї миті, коли кулак із кастетом опустився на голову, права частина зору наче відімкнулася. Хлопець відчував, як обличчя заливає липка кров, і водночас усвідомлював, що не бачить не через неї. Він не бачив, бо щось сталося із правим оком.

Адріан штовхнув Центнера в груди.

— Ти що, геть відбитий?! Що ти твориш?!

Крик не стихав. Коли під головою Марка розповзлася чимала калюжа крові, хлопці з 8-А, штовхаючись, повалили з туалету. Залишилися лише Адріан та Артем. Марк немов у тумані дивився, як Центнер, сховавши до кишені кастет, розвернувся та зник за дверима, як Адріан схилився та спробував його підняти, як із-поза Адріанової спини визирнула Соня, а потім у праве надбрів'я немовби загнали розпечений цвях. Хлопчак похлинувся власним криком, картинка в очах іще дужче потьмяніла. Марку здалося, мовби предмети в полі зору один за одним затуляють темною тканиною — спершу віддалені, потім ті, що ближче, — аж поки величезна чорна ковдра не дісталася до нього та крилами гігантського птаха огорнула його понівечену, охоплену нестерпним полум'ям голову. » [11,с.302-305]

Це ще раз доводить, що якщо діти виділяються з групи, то вони ризикують стати жертвами булінгу, адже булінг як явище любить «особливих людей».

Ображений Марк не витримує і йде у паралельний світ. «Марк не був розлюченим. Не був навіть пригніченим або зламаним. І це здавалося найгіршим. Його погляд відсвічував не сумом, а по-дитячому найвішим здивування: хлопчак не міг повірити, що світ після того, що трапилося, продовжує спокійнісінько обертатися, що світові він ніби як і не потрібен.» [11, с.308] Не маючи друзів в реальному світі, хлопець намагається

пристосувати паралельний світ до себе, що цілком природно з огляду на обставини. Після одного випадку підлітки розуміють, що паралельний світ зовсім не таке вже й безпечне місце. Але застосування йому все ж знайшли. Коли батько Соні знову побив її матір, дівчина не витримала насильства і втекла. Після цього, змовившись, діти вирішують покарати чоловіка. Коли він заснув після випивки, підлітки відвели його до ліфта і викинули його в потойбічний світ. Автор використовує це, щоб показати, що будь-яке зло обов'язково буде покаране. І діти домовилися більше не приходити сюди. Але історія одного з перших свідків «бульбашки» змушує хлопчину повернутися сюди знову. Однак тепер він не боїться тієї дівчини. Наступного дня він повернувся, і ліфт змінив свій звичний шлях і спустився в темне підземелля. Там він знову зіткнувся з мертвими, але цього разу він остаточно зник.

Батько Марка, не знайшовши об'єктивної причини зникнення сина, почав звинувачувати Артема. Щоб помститися, він відводить його в ліс, де сильно б'є його. *«Основною метою було показати підліткові, що світ завжди подбає про відплату загнати глибоко під шкіру знання про те, що жодна кривда не мине просто так, і за кожен учинок раніше чи пізніше доведеться розплачуватися»* [11, с. 499].

Не можна сказати, що це сталося в емоційному стані, тому що дорослий чоловік забезпечив собі алібі.

Наразі автор доводить, що булінг не безпідставний. Мотивацією булінгу завжди є сильні негативні емоції: ревності, ненависть, помста тощо. Питання в тому, чи нормальна така поведінка для дорослої людини, хіба дорослий не повинен вміти керувати своїми емоціями? Поки люди не вміють керувати своїми емоціями та відповідно відповідати за свої дії, булінг існуватиме як соціальне явище, а діти шукатимуть притулку та психологічного комфорту.

Також автор досить докладно без прикрас описує проблеми підліткового віку. При цьому без надмірної описовості чи поетизації, але в комплексі причин і наслідків. Наприклад, сцени насильства серед підлітків із застосуванням холодної зброї.

Проблематика роману:

1. Стосунки батьків і дітей (вічно заклопотані батьки Марка не мали часу на спілкування з сином, бо треба було заробляти гроші на нову квартиру тощо).
2. Дитячий булінг (постійні цькування Марка однокласниками через його начитаність та зайву вагу, що закінчилося побиттям Марка в шкільному туалеті).
3. Юнацькі стосунки, які нерідко призводять до трагедії (самогубство Юлі Гришиної через нещасливе кохання; використання Нікою Марка, щоб він виконував її домашні завдання).

4. Соціальні проблеми суспільства. Безкарність багатих (батьки Центнера, яка дали директорові школи гроші, щоб закрити справу з Марком і пригрозили батькам Марка, які відмовилися брати гроші, а хотіли справедливості).
5. Ставлення вчителів до дітей (директор не захистив Марка, хоча і розумів, що той жертва, а став на бік заможних батьків Центнера).
6. Позитивна й негативна роль науки в розвитку людства (розмова Соні й Марка про атомну енергію та ядерну зброю).
7. Ескапізм – бажання дитини втекти від проблем, метафору чого і став паралельний світ, куди втікали Соня і Марк від своїх проблем.

2.3. Пообразний аналіз

Марк Грозан – чотирнадцятирічний хлопчина, який переходить в нову школу і тут починаються його проблеми. Сам Марк мав трішки надлишкової ваги: *«Пухкі щоки, крихітна ямка на м'якому підборідді, шовковисте й тонке, злегка закучерявлене русяве волосся. Товстуном Марк не був, принаймні поки що...Стегна були широкими, плечі вузькими, на тендітних руках – жодного натяку на м'язи, зате на шиї, коли хлопчак втискав голову між пліч, з'являлися виразні складки.»* [12, с.5-6] та був дуже начитаним, адже дід постійно підкидав онукові різні книги: *«Чоловік ретельно відбирав те, що давав читати онуку: дбав, щоби книги не містили математики чи чогось такого, що може відлякати підлітка, і водночас були достатньо складними, щоб поступово розвинути у хлопця правильне з наукової точки зору розуміння природи та всесвіту.»* [12,с.11]. Через це він став об'єктом для цькування у школі.

Але це були не єдині причини для цькування. Через випадковий збіг обставин його однокласники вчиняють самогубство у його присутності. І в школі всі починають боятися школяра і обвинувачувати у причетності до їх смертей.

Згодом він знайомиться з Сонею, дівчиною з паралельного класу, що живе поверхом вище, вона відкриває йому секрет, як за допомогою ліфта потрапити до потойбічного світу, про існування якого ніхто не знає. Проте хлопець не вірить у цю маячню. Цьому протистояли наукова література Марка та наукові експерименти з дідом, які культивували критичне мислення хлопчика.

Однак, одного разу хлопець запрошує Ніку Терлецьку в кіно. Дівчина давно подобалася хлопцеві, але вона тільки використовувала його в своїх цілях. Тож коли він запросив її вона прийшла туди з подругами. Ображений хлопець пішов звідти. А згодом зайшов на сторінку Ніки в Instagram і побачив, що вони розважалися з хлопцями: *«Терлецька, її однокласниця, дівчата, яких бачив біля кінотеатру, – всі усміхнені, кривляються в камеру. І серед них – кілька хлопців. По центру – Адріан Фесенко, обіймає Ніку та якусь білявку за талії, двоє незнайомих стоять із боків і тримають перед собою блискучі кулі для боулінгу. Ще три хлопчачі голови з гіпертрофовано вищереними посмішками виглядають понад дівчачими.»* [12, с. 154]. Після цього він знову йде до ліфта і йому нарешті вдається потрапити в загадковий світ. І коли він переконався, що аномалія дійсно існує, він починає шукати її наукове пояснення та глибше досліджувати природу речей. Однак ця жага до знань не привела до добра. Зрештою, якщо вас попереджали не озиратися і мовчати, то слід беззастережно виконувати ці вказівки. І хлопчина зникає.

Соня Марчук

Як і Марк Соня також була єдиною дитиною у сім'ї, однак її найстрашнішим ворогом був її рідний батько, який після служби у армії, прийшов психічно неврівноваженою людиною: при кожній нагоді чоловік жорстоко бив дружину й доньку, навіть були випадки коли чоловік домагався рідної дочки («Вони весь вечір сварилися, я не знаю, через що, йому щось не сподобалося за вечерю, а потім він ударив її... — надтріснутий, ніби зотлілий голос, — і мама заплакала. Вона не захищалася. Вона ніколи не захищається, просто плаче, а це його дратує найбільше. Він аж казиться, коли чує її плач. Він кричав і бив її, сильніше й сильніше. Вищав, щоб вона затихла. А вона не могла. Тоді я пішла на кухню, взяла ножа, стала за його спиною і сказала, що заріжу його вві сні, якщо він не перестане...Він забрав у мене ніж, після чого побив так, що я не могла встати. Спершу бив кулаками в обличчя. Потім зрозумів, що є сліди. Взяв у ванні мокрого рушника, скрутив на кінці вузол, повалив мене на підлогу й почав бити по ногах і животі. Переважно по животі...Від мокрого рушника слідів не лишається. Мама говорила, що його самого так в армії били. Там він і навчився.» [12, с.217]). Тож через ці обставини вона теж полюбляла ходити в паралельний світ. Про нього їй розповіла Соломія, яка створила цю бульбашку. Жінка заманила дівчину туди браслетом.

Отож, відтоді дівчина навідується туди вже 5 років. Попри те, що Соня і її мама потерпала від насильства тирана, вони не заявляли на нього в поліцію. Мама не робила цього тому, що знала, яким був чоловік до дідівщини, а Соня не наважувалась через матір. Але одного разу чоловік тривалий час не пиячив, через те був сильно роздратований і коли дружина повернулася додому з роботи, той жорстоко її побив і жінка потрапила в лікарню. Прийшовши, Соня побачила батька з повією, згодом дівчина дізнається, що та вкрала їхні гроші та втекла. Соня була у розпачі, тож Марк запропонував їй перетягнути його по той бік ліфта. Після цього проблеми Соні були вирішені.

Арсен Грозан – дід Марка.

67 років, був моряком. Арсен не піклувався про свого сина: «Наприкінці 70-х, після народження Віктора, Бібі постійно дорікала йому, просила приділяти синові більше уваги, і вони часто сварилися. Арсен дратувався: вважав, що чоловік повинен заробляти гроші, а теревені про те, що цукеркові обгортки слід викидати у смітник чи як правильно сякаться в носовичок, — це прерогатива жінок. У 80-х він працював другим помічником капітана на контейнеровозі Чорноморського пароплавства «Композитор Кара Караєв», який здійснював регулярні рейси з Одеси до В'єтнаму. Невдовзі чоловік таки схаменувся, збагнувши, що в його домі підростає цілковито незнайома для нього істота чоловічої статі, та було вже пізно. Арсен і його син перетнули невидиму межу, за якою руйнувався причинно-наслідковий зв'язок, і відтоді, що дорожчі подарунки Арсен привозив, що більше

часу намагався провести із сином, то менше отримував. На початку 90-х розвалився Союз, і роботи не стало. Арсен Грозан чотири роки пропрацював на турецькому суховантажі. Умови були жахливими, рейси тривали по десять місяців, зате його сім'я принаймні не бідувала. А потім, одного дня, вже після підписання контракту з норвежцями, коли життя нібито почало налагоджуватися, Арсен повернувся до України і не застав Віктора вдома. Впродовж 2000-х вони зустрічалися лічені рази, завжди в кав'ярнях, ніколи не вдома, і після кожної зустрічі Арсен почувався так, наче бачився із приви́дом. Він не впізнавав сина. Перед ним сидів ласий до грошей, дріб'язковий і до скрипу зубовного непривітний чоловік» [12, с.28].

Після смерті дружини він продав квартиру та переїхав жити до Віктора. І там почав піклуватися про внука. Дід дарує Марку повчальні книги й розмовляє з ним на різні теми, шляхом чого хлопець значно випереджував у розвитку своїх однолітків. Проте після того, як Марка побили в школі, дружній зв'язок між дідусем та онуком починає розриватися. Адаже дід не зміг завадити тій ситуації. (*«Не вигадавши нічого ліпшого, старий моряк знічено бовкнув:*

— Я спробую якось зарадити. Обіцяю. Проте було вже пізно. Марк більше не довіряв йому. Grimаса презирства та болю перекосила округле хлоп'яче лице.

— А що ти зробиш? — злостиво просичав він. — Почекаєш, поки вони поб'ють мене вдруге, а потім підеш поговорити із ними?

Арсен відчув, як щось усередині нього розлетілося на друзки. Кілька секунд він сидів і не рухався — думки про те, що ще можна було би додати, за інерцією мчали крізь мозок, — а потім підвівся та, не зронивши жодного слова, вийшов із Маркової кімнати...

Арсен приви́дом проплив до кухні, навмання витягнув із бару пляшку вина, відкоркував її та налив собі повний келих. Потому пішов до вітальні, не вмикаючи світла, сів у крісло біля вікна, зробив великий ковток і занімів, немовби розчинившись у темряві. Вино звично пахло землею та сонцем, от тільки задоволення від того не було зовсім.

Ніч стояла ясна й безмісячна, погляд вільно занурювався в зоряну безодню, що застигла над містом, але невдовзі Арсен збагнув, що це його дратує. Мляве мерехтіння зір нагадувало ніч у лісі неподалік селища Ходоси, коли вони з Марком спостерігали за планетами. Дід підвівся та роздратовано затулив вікно шторами, та це не допомогло. Навіть із заплющеними очима він відчував, як зоряне світло за шторами тисне на вікна та, наче вода, прослизає в найменші шпарини.» [11, с.318-319])

Яна Грозан – мама Марка.

Яна працює вчителькою в дві зміни через те, що заміняє свою колегу. (*«Її колега нещодавно звільнилася, не витримала через ту історію восени, а твоїй мамі зараз*

важко...Минулої осені, якраз після того, як ми переїхали, в її колеги, у Володимирівни, загинули син та онук...Вона живе тут недалеко, на проспекті. Її онукові ще й п'яти не було. — Дід почухав потилицю. — А може, п'ять якраз і виповнилося. Малий потішний був, я бачив його двічі чи тричі, от тільки мав проблеми зі здоров'ям. Ніяк йому діагноз не могли поставити: чи то епілепсія, чи то ще якась херня. Щось із головою, спав погано. Із двох років його лікували в Україні, але не дуже успішно, тож минулого літа його батько, син Володимирівни, повіз малого до Америки. До Балтимора, по-моєму. Там спочатку все добре складалося, підлікували пацана, а на початку вересня він загинув. Згорів, випадково торкнувшись високовольтного дроту на даху готелю, де вони з батьком відпочивали...Вона могла йти на пенсію, проте не захотіла звільнитися. Думала, що витримає. Мабуть, боялася, що на самоті стане гірше, сподівалася, що робота допоможе забути, але сталося по-інакшому. Вона ще так-сяк добула до кінця перший семестр, а потім її чемно попросили. Заміну поки що не знайшли, і тепер твоя мама мусить тягнути подвійне навантаження» [11, с.157-158])

Віктор Грозан – 41 рік, батько Марка, директор меблевих магазинів.

Віктор хоч і не піклувався, як слід про сина, але зрозумів через, які труднощі довелося пройти синові. У кінці роману він навіть помстився Артемові за нього, побивши того, і навіть забезпечив собі перед тим беззаперечне алібі. «Він розумів, що світ насправді простий і безсторонній – саме так, цілковито безсторонній, тобто не добрий і не злий. Думав, що немає ніякої вищої сутності, яка би стежила за нами і виправляла помилки, немає нікого, хто би пильнував за збереженням хисткого балансу між добром і злом, дбав про нас самих, – і якщо ми втратимо віру, піддамося слабкості і опустимо руки, то зрештою, раніше чи пізніше, все зійде на пси, а час застигне, як, наприклад, він застиг у Північній Кореї, або ще гірше, час посуне назад, як у Ірані, Росії чи Сирії... Певна річ, Віктор хотів покарати Центнера, однак завдати лише болю не прагнув. Основною метою було показати підліткові, що світ завжди подбає про відплату загнати глибоко під шкіру знання про те, що жодна кривда не мине просто так, і за кожен учинок раніше чи пізніше доведеться розплачуватися» [11, с. 498-499].

Для більшої переконливості, чоловік ще й фотографує хлопця після побиття, а далі, встановивши на новому ноутбучі браузер ТОГ, раз на 3 місяці із фейкового аканту надсилав йому фотографії: «Просто, щоби бути певним, що Центнер пам'ятає: нікчемний і паскудний світ досі тримає його за горлянку» [11, с. 499].

Валентина Грозан – бабуся Марка.

Арсен її називав Бібі: «Слово причепилося до язика давно, ще в 70-х, коли Грозан проходив строкову службу старшиною 2-ї статті на одному з кораблів 8-ї

Тихоокеанської ескадри, що курсувала біля берегів Танзанії. Бібі — так на суахілі шанобливо звертаються до літніх жінок. Очевидно, що вживати Бібі стосовно дружини Арсен узявся на кілька десятиліть пізніше, наприкінці 90-х, коли на ролкерах «Hoegh Autoliners» почав ходити до портів Дар-ес-Саламу чи Момбаси. На початку 2000-х, коли Арсену та його Валентині перевалило за п'ятдесят, напівжартівливе Бібі приклеїлося до останньої. Втім, Бібі не ображалася, їй це навіть подобалося.» [11, с.25]. Вона померла від раку.

Ірма Марчук – мама Соні, працює медсестрою у Перинатальному. Вона познайомилась зі своїм чоловіком на святі: *«1993-го на дні народження подруги Ігор познайомився з Ірмою Волкаш. Вони навчалися в різних школах, але були однолітками. Про Ірму вже тоді позаочі говорили «породиста»: висока, довгонога, з тонкими рисами. Ігор був нижчим за неї, зовні геть непоказним, та попри це справив враження: того вечора Ірмі здалося, що весь Всесвіт обертається довкола нього. Вони почали зустрічатися, й невдовзі дівчина закохалася.»* [11, с.432]

Через рік Ігор пішов в армію, а коли повернувся вони одружилися. Проте жорстоке знущання в армії дали про себе знати і він почав бити свою дружину і доньку.

Ігор Марчук – батько Соні, у 1994 році його призвали до армії. У перший же місяць служби за нього взялися діди, які сильно побили його. *«Два роки цькування виліпили із гамірливого веселуна жовчну засмикану істоту, одержиму бажанням помсти. Відплатити безпосереднім кривдникам Ігор не зміг, тож після повернення зганяв злість на тих, хто поруч; передусім на батьках та Ірмі Волкаш. Він був нестерпним, хоча ще не зовсім зіпсутим. Упродовж року після служби в збройних силах Ігор намагався повернутися до нормального життя. Згодом він одружився з Ірмою, проте після одруження мало що змінилося. Потім почав пити. Тобто він і раніше пив, просто тепер алкоголь виступав чимось на кшталт рятивного еліксиру, який давав змогу забути про власну нікчемність і про все пережите в армії лайно. Упродовж трьох років після того, як Ірма Волкаш стала Ірмою Марчук, Ігор перебивався випадковими роботами й поглинав спиртне з якоюсь відчайдушною бравадою: щоразу, коли він напивався, скидалося на те, що бідолаха прагне не сп'яніти, а прикінчити себе. 2002-го, після народження доньки, Ігор на певний час зав'язав. Ірма спромоглася ненадовго перетворити його на відносно притомного батька, та через рік він знову запив. От тільки цього разу децю змінилося: що більше Ігор пив, то менше п'янів. «Рятивний еліксир» більше не діяв. Виникли проблеми зі сном, чоловік став дратівливим та агресивним. Узимку 2005-го він дуже відлупцював Соню лише тому, що та рюмсала й не могла заспокоїтися. Коли Ірма спробувала захистити доньку, Ігор побив і її, після чого... заснув мертвим сном. Наступного дня йому*

було соромно, він слізно просив його вибачити, та поза тим... почувався бадьорим і відпочилим. Відтоді чоловік часто розперезувався. Під кінець 2000-х такі зриви набули регулярності, а сам Ігор під час них ніби дотримувався встановленого протоколу: впродовж двох-трьох днів безпробудно пиячив, далі чіплявся до дружини чи дочки (частіше все ж до дружини) і жорстоко лупцював їх, потім на кілька днів ішов із дому, після чого, спустивши так пару, повертався до умовно нормального життя» [11, с. 423-424].

Анна Ярмуш – мама Софії, померла під час пологів

Софія Ярмуш – померла зовсім юною від гострого панкреатиту. «Звідки він з'явився у такому віці, лікарі пояснити не змогли. Тоді, коли Софію поклали у стаціонар, її підшлункова вже перетравила сама себе й почала перетравлювати найближчі органи. Їй провели кілька операцій, натикали в тіло дренажів, але все марно. Софія пролежала в лікарні більше ніж місяць і померла» [11, с. 364]. Соломія часто приходила з онукою до бульбашки, бо тій подобався загадковий світ. Але коли Софія померла та забрала її тіло і зробила сторожем у бульбашці.

Соломія Соль – працювала фотографом. «Соломія народилася та виросла в Києві, під час війни з матір'ю виїхала до Рязані. Згодом повернулася та вийшла заміж. 61-го народилася Анна. Наприкінці шістдесятих чоловіка Соломії репресували, в тюрмі він захворів і помер. Соломія мала тітку в Рівному, та допомогла їй знайти роботу, тож на початку сімдесятих Соломія з Анною переселилися до Західної України» [11, с. 459]. Вона продовжила дослід свого чоловіка Якова. І створила часо-просторову бульбашку.

Семен Ярмуш – батько Софії, викладав фізику в медколеджі.

Яків Соль – чоловік Соломії, він помер коли Анні було чотирнадцять. «Батько Якова, Веслав, мав польські й фінські корені, але народився в Росії та лише на початку століття переїхав до Києва. Веслав брав участь у Першій світовій, навіть якийсь орден отримав, але після війни вирішив не повертатися до Росії: залишився в Польщі й одружився з полькою. У двадцятих роках народився Яків. У тридцятих полька раптово померла, і Веслав із маленьким Яковом повернулися до Києва. Повернулися невчасно — якраз у розпал сталінської м'ясорубки. Веслава відразу репресували як ворога народу, а десятирічного Якова віддали до дитбудинку. Про Веслава більше ніхто не чув. Малий також натерпівся від совєтів, але зміг вивчитися та зрештою став фізиком-теоретиком, спеціалістом із загальної теорії відносності. Усередині шістдесятих у Києві заснували Інститут теоретичної фізики, і Яків влаштувався туди на роботу. Анна запевняла, що в ті роки Яків був зіркою першої величини, що окремі його статті навіть за кордоном передруковували, хоча я в те не надто вірю. З того, що я знаю, Яків писав

переважно про час і простір, а в п'ятдесятих чи на початку шістдесятих теорією відносності практично ніхто не займався. Астрофізики тоді ще не вміли зазирати так далеко в космос, щоб висновки теорії згодилися б хоч на яке-небудь практичне застосування. Проте Якова практика не цікавила, він був чистим теоретиком і працював над власним розв'язком рівнянь Ейнштейна» [11, с. 463-464].

2.4. Аналіз мови роману

У романі М. Кідрук передає мовлення підлітків сленгом, короткими фразами та інтонаціями, показуючи нестриманість та тривожність, яка властива підліткам. Також можна простежити певну тенденцію до прискорення комунікаційного процесу, в тому числі і в процесі інтернет-переписок. Марк і Соня використовують лаконічні, часто обірвані речення, максимально скорочують слова (пропускають голосні, не дописують), постійно використовують емоджі, щоб лаконічно передати свої емоції. У творі автор також не оминає ненормативної лексики (вона допомагає передати почуття героїв).

У тексті небагато наукових теорій і детальних доведень, але основні ідеї цих теорій цілком зрозумілі. Від цього текст не стає важчим, адже автор підібрав зрозумілі для підлітків слова для передачі важких тем.

У романі наявні такі образи-символи, як сторож, борсук, кіт, лялька, павук, світ із мертво застиглим сонцем, аномалія, бабуся, сніг із попелу – вони надають тексту містичного, а часом і моторошного відтінку.

Образ борсука, якого батько Марка збив машиною, коли родина поверталася зі Львова і якого Марк побачив у паралельному світі: *«Тієї самої миті Марк занімів, нижня щелепа відвисала так, неначе хлопцю перетяло жувальні м'язи. Тварина віддалялася, неквапом прямуючи на північ, однаке перебувала достатньо близько, щоби хлопчак міг ідентифікувати її. То був борсук. Товсте клиноподібне тіло, короткий хвіст, видовжена морда, срібляста шерсть на спині, чорне хутро на лапах і животі, а ще звісно, дві чорні смуги, що тяглися від кущих вух до носа та повністю ховали намистинки очей»* [11, с. 344]. У творі борсук символізує муки совісті за скоєне, хоча особисто Марк не був причетний до скоєного, але його дитяча психіка є вразливою навіть до ненавмисного убивства борсука, не говорячи вже про те, що він не встиг урятувати свою однокласницю від самогубства і звинувачував себе в цьому, хоча справді не міг нічого удіяти в ту хвилину.

Після того, як це сталося, він розповів про це Соні. Соня запевняє Марка, що вона теж бачила там свого кота, але кіт помер, доводячи, що це був не її кіт, а інша істота: *«Наближався. Рухався дивно. Наче уперше став на ноги. Наче у нього замість лап ходулі. Ішов за мною і не нявчав, не видавав жодного звуку... Тоді до мене дійшло нарешті, що це не Ельф, я розвернулася і втекла»* [12, с. 378]. Соня довела, що той загадковий світ мертвий: *«Цей світ мертвий. Все що в ньому з'являється, теж мертво»* [12, с. 373]. Інакше кажучи, герої твору розуміють, що світ, який вони відвідують, мертвий і це починає їх лякати.

Ще один загадковий символ — мертва душа однокласниці Марка Юлії Гришиної, яка покінчила життя самогубством через нерозділене кохання. Марк і Соня стикаються з мертвою душею в цьому світі: *«За кілька метрів від них, біля одного з найменших валунів, стояла Юля Гришина»* [11, с. 403]. Спочатку вона виглядає як механічна лялька: *«Вона скидалася на поламану механічну ляльку»* [11, с. 403]; *«Гришина на негнучих ногах дибала схилом. Істота намагалася бігти, проте ноги зашпортувались, і вона падала ницьма, завалювалася відразу всім тілом, не виставляючи рук, неначе комік з епохи німого кіно, проте миттєво підхоплювалася та, погойдуючись, продовжувала вперто дертися до входу в котедж»* [11, с. 404] Лялька сама по собі начебто маріонетка власного життя. Через цей епізод автор пояснює, що людина сама творить свій шлях. Тобто, покінчивши життя самогубством, Гришина сама вибрала таку долю, через що опинилася у цьому світі.

Далі Гришина постала в образі павука: *«Гришина поповзла за мною, як павук, на всіх чотирьох кінцівках, але не змогла наздогнати. Цього разу я встиг забігти без неї, і двері з'їхались. Я чув лише, як вона налетіла на двері і почала об них битися, але ліфт уже вирушив»* [11, с. 417-418]. Потім Гришина постала в образі павука. У тексті павук уособлює каяття Гришиної, оскільки вона розуміє, що зробила, але не в змозі що-небудь з цим вдіяти. Навіть її спроба наздогнати Марка і повернутися в світ живих зазнає невдачі, оскільки мертві душі повинні залишитися в тому світі, де їм судилося існувати. Після цього випадку Марк був сповнений страху і навіть думав, що ніколи не повернеться туди. Але цікавість не дала йому забути той світ: *«Хлопчик не сумнівався в істинності відчуттів: світ із мертво застиглим сонцем видавався не менш реальним, ніж той, у якому він перебував зараз, і саме тому голова буквально спухала від запитань. Звідки той світ узявся? Що він таке? Чим воно є насправді?»* [11, с. 451]. Марка дивувало непорушне сонце, яке стояло на одному місці. Це явище можна назвати «літнім сонцестоянням»: літнє сонцестояння раніше називали «воротами пекла» або ж «воротами людини». Знову ми переконуємось, що це таємничий світ, тому що хлопчик вирощує редиску за допомогою сонця, а це взагалі неможливо пояснити жодною наукою.

Згодом після експерименту хлопець намагався зрозуміти все про цей світ: хто його створив і навіщо. Марк провів власне дослідження. Після тижнів пошуків він дізнався про експеримент Соломії та про те, що вона успішно створила часо-просторову бульбашку: *«Соломія торочила, що поглиблювала аномалію впродовж шести років. Вона нічого не бачила крізь неї, лише різноколірне світло, а потім якогось дня світло щезло й утворилася бульбашка»* [12, с. 468]. Це ніби лабіринт між світом мертвих і світом живих.

Коли Соломія розуміє, що мертві хочуть увійти у світ людей, їй потрібен сторож, який не дозволить їм цього скоїти.

За словами Ярмуша Семена, хлопець дізнався, що його свекруха хоче перетворити небіжчика на сторожа: *«Соломія запевняла, начебто знає, як перешкодити мертвякам, що на місці переходу можна влаштувати лабіринт, щоб ускладнити перехід і в один, і в інший бік, та цього нібито не досить, для певності між бульбашкою та реальним світом потрібно поставити когось на варті, а для цього вона повинна поховати когось у бульбашці»* [11, с. 471]. Небіжчик – небезпечна істота, яка здатна «ходити» після смерті. Тому після смерті внучки вона, не вагаючись, призначила її сторожем.

Найголовніше, що хлопчина дізнався від Ярмуша, це те, що бабуся померла в квітні 2011 року, але зустріч Соні з нею відбулася в серпні, отож він зробив висновок, що Соломія була вже не жива, але вона єдина, хто пройшов крізь бульбашку, зберігши моторику та часткове мовлення. Образ бабусі в слов'янській міфології використовується для позначення міфологічних персонажів, хвороб, атмосферних явищ, астрономічних об'єктів, календарних дат, ритуальних предметів і т.д.

Головне питання полягало у тому, чому Соломія з'явилася в 2011 році, коли і розповідала дівчині про світ: *«Ми сіли за стіл, і вона запитала, чи я вмю зберігати таємниці. Чомусь це мене розсмішило. Я відповіла, що так. І тоді вона взяла один із моїх олівців – фіолетовий – і на звороті альбомного листа написала цифри, а потім розповіла те саме, що я тобі: про ліфт, про потвору на п'ятому поверсі, про дії, що дають змогу опинитися тут і повернутися назад, ну і зрештою про це місце. Вона назвала це схованкою, додала, що про неї знатиму лише я, що сюди можна приходити, коли мені буде погано, і мене тут ніхто не потурбує»* [11, с. 198]. З усіх обставин напрошується логічний висновок: Соломія зробила це для того, аби бульбашка не змогла зменшуватися, тому хтось має навідуватися зі світу людей. А для вразливої дівчинки, яка потерпала від батька-пияка – це була можливість утекти хоча б тимчасово із трагічних буднів.

Наприкінці роману Марк хоче розгадати таємницю того світу, тому вирішує проігнорувати всі заперечення Соні про те, щоб він не дивився сторожеві в очі. Але він все-таки наважився подивитися, а потім потрапив у «льох», де побачив таку картину: *«Над безкінечним темним океаном ішов лапятий сніг із попелу»* [12, с. 490] – там він побачив душі померлих. Хлопець зрозумів, що потрапив у світ мертвих і вже ніколи не зможе повернутися додому.

Отже, ми дійшли висновку, що письменник обирає тему про підлітків через потребу донести сучасним дітям, що не варто тікати і ховатися від власних проблем треба

з ними боротися попри всі складнощі, потрібно говорити про них, а батьки і вчителі мають їм у цьому допомогти.

Автор розкрив у романі широку проблематику: підліткова жорстокість, відносини батьків та дітей, прагнення втекти від реальності, невзаємність, перший секс, самотність тощо.

Звичайно, як і в інших текстах автора у цьому творі також багато сленгу, скорочених виразів, наукової термінології (він використав це, щоб бути максимально ближчим до сучасного читача). Також у романі наявні образи-символи, які допомагають краще зрозуміти текст.

У творі “Не озирайся і мовчи” центральними є образи двох підлітків, Марка та Соні, які через низку проблем показують, що не варто роботи сучасним тінейджером. Кідрук через своїх героїв показує, що треба прийняти себе таким, яким ти є насправді і не варто тікати від реальності в паралельний світ, адже той світ може виявитися набагато страшнішим за реальний.

2.5. Поурочний план, рекомендований для уроків позакласного читання з сучасної української літератури в старших класах

Тема: Макс Кідрук “Не озирайся і мовчи”.

Мета: презентувати учням цікаві факти з біографії М. Кідрука; ознайомити учнів зі змістом, жанром і тематикою роману; викликати зацікавлення текстом, героями, подіями; розвивати навички коментування, висловлення власних вражень та думок.

Обладнання: презентація; книга, мультимедійна дошка.

Тип уроку: урок позакласного читання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Учням було завдання попередньо прочитати роман. Опитуємо їхні первинні враження від змісту роману та від героїв, від проблематики, висвітленої у романі.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово вчителя. Сьогодні на уроці ми доведемо вам, що читати українські книжки – це круто. Уявіть, що на Землі є місце, яке ніби застигло в часі. Місце, де можна сховатися для тих, хто хоче втекти від реальності. Уявіть, що для того, щоб туди потрапити, достатньо не озиратися і мовчати.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Біографія та творчість Макса Кідрука

Кідрук Максим Іванович (народився 1 квітня 1984 року в с. Володимирець Рівненської області). Навчався у фізико-математичному класі з посиленням вивчення іноземної мови. У 2001 році закінчив школу із золотою медаллю. У цьому ж році вступив на механіко-енергетичний факультет Рівненського університету. На третьому курсі почав працювати в російській компанії «АСКОН» програмістом. Займається розробкою САПР. Він інженер-енергетик за освітою. У 2005 році переїхав до Києва. Вступив до аспірантури НТУУ «КПІ» на теплоенергетичний факультет.

У 2007 році Максим Кідрук отримав грант на навчання за кордоном, і виїхав у Швецію, щоб проходити аспірантуру в Королівському технологічному інституті. Подорожував Європою. З 2007 по 2008 рік він відвідав Фінляндію, Норвегію, Італію, Францію та країни Балтики, а загалом понад 30 країн!!!

Влітку 2008 року Кідрук вирушив у тривалу поїздку до Мексики. Це стало першою великою подорожжю через океан. Результатом цієї подорожі стала книга «Мексиканські хроніки. Історія однієї Мрії», здобула II премію конкурсу «Коронація слова» у 2009 році.

Влітку 2009 року відбулася ще одна велика подорож – до Південної Америки (Еквадор, Перу, Чилі) та на острів Пасхи, де Макс Кідрук став першим офіційно зареєстрованим українцем. За мотивами цієї подорожі написав книгу «Подорож на Пуп Землі» (у двох томах), яка побачила світ у 2010 році. У книзі Кідрук розповідає про те, що спонукало його кинути аспірантуру та повернутися зі Швеції в Україну.

Того ж року «Мексиканські хроніки» посіла друге місце у конкурсі «Книга року від журналу Корреспондент».

Наприкінці грудня Кідрук поїхав до Пантаналу (Бразилія) через сварку зі своєю дівчиною. Ця подорож лягла в основу книги «Любов і піраньї».

Взимку 2010-2011 Кідрук мандрував країнами Близького Сходу (Ліван, Сирія, Йорданія та Єгипет). Місяць провів у пустелі Сахара, побувавши у всіх п'ятьох оазах: Дахла, Аль-Харга, Фарафра, Бахарія та Сива. На початку лютого, повернувся із Сахари, він став свідком єгипетської революції.

В квітні 2011 року вирушив до Нової Зеландії у рамках акції «На Зеландію!», організованою разом із Сергієм Притулою.

У грудні 2011 – лютому 2012 мандрував Намібією та Анголою.

Автор побував більше ніж у 30 країнах, серед яких Танзанія, Мексика, Еквадор, Перу, Китай, Чилі, Бразилія, Ангола, Намібія, Нова Зеландія та інші.

На початку 2012 Кідрук завершив роботу над першим українським технотрилером «Бот».

У 2013 році з'явився технотрилер Максима Кідрука «Твердиня». У вересні роман було презентовано на 20-му Форумі видавців у Львові. Тур на підтримку книги «Твердиня» складався з 28 міст і більше ніж 38 презентацій.

Восени 2014 року вийшла друком книга «Жорстоке небо» – роман-катастрофа з елементами детективу. Це перший український роман про українську авіацію. У книзі розповідається драматична історія про розслідування авіакатастрофи українського літака у Франції, частково заснованої на реальних подіях. Однією з особливостей роману є те, що головним героєм стала жінка.

Тур на підтримку книги «Жорстоке небо» складався з 23 міст.

У квітні 2015 року на замовлення польського видавництва Akurat з'явилася публіцистична книга «Ja, Ukrainiec». Українське видання надрукувало книгу під назвою

«Небратні». У книзі аналізується історія відносин України та Росії від визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького до Євромайдану та війни на Сході.

У 2017 році вийшов другим роман «Не озирайся і мовчи».

10 вересня 2019 року було опубліковано науково-фантастичний роман «Доки світло не згасне назавжди»

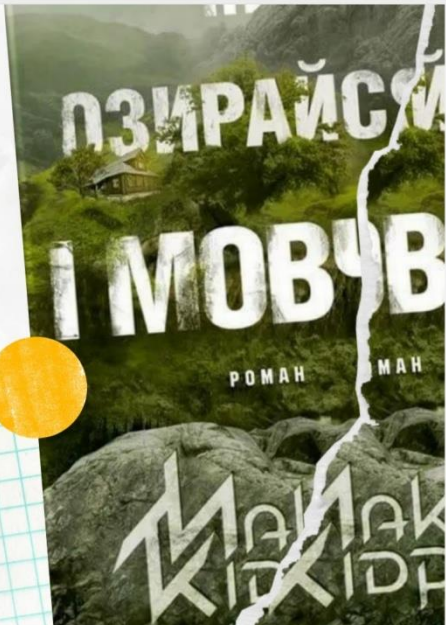
2. Презентація

Інформація про твір

Опубліковано: вересень 2017

Жанр: містичний роман із елементами жахів

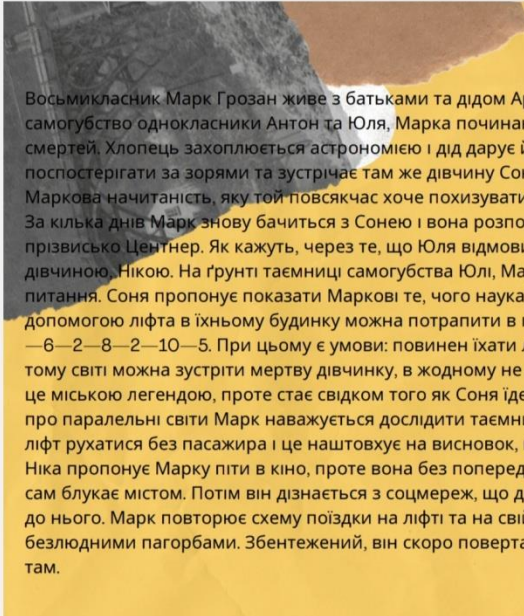
Головна ідея роману полягає в тому, що не іноді, а абсолютно завжди краще прийняти проблеми і не намагатися від них сховатися. Адже це призведе до значно гірших наслідків.

Сюжет

Восьмикласник Марк Грозан живе з батьками та дідом Арсеном у Рівному. Коли підряд в його присутності вчиняють самогубство однокласники Антон та Юля, Марка починають побоюватись школяри, а той у глузувати, що він причетний до смертей. Хлопець захоплюється астрономією і дід дарує йому телескоп. Вночі Марк виходить на дах свого будинку поспостерігати за зорями та зустрічає там же дівчину Соню з паралельного класу. Вони балакають, але Соню відштовхує Маркова начитаність, яку той повсякчас хоче похизуватись.

За кілька днів Марк знову бачиться з Сонею і вона розповідає, що Юля наклала на себе руки через хлопця Артема на прізвисько Центнер. Як кажуть, через те, що Юля відмовила Артему в сексі, після чого той почав зустрічатися з іншою дівчиною, Нікою. На ґрунті таємниці самогубства Юлі, Марк сперечається з Сонею про можливість науки дати відповіді на всі питання. Соня пропонує показати Маркові те, чого наука пояснити не в змозі — паралельний світ. Дівчина розповідає, що з допомогою ліфта в їхньому будинку можна потрапити в інший світ, якщо переміщуватися між поверхами за схемою 1—4—2—6—2—8—2—10—5. При цьому є умови: повинен їхати лише один пасажир; ніхто сторонній не повинен заходити в ліфт; у тому світі можна зустріти мертву дівчинку, в жодному не можна озиратися до неї чи щось казати. Марк не вірить, вважаючи це міською легендою, проте стає свідком того як Соня їде за згаданою схемою і зникає на 5-му поверсі. Після розмови з дідом про паралельні світи Марк наважується дослідити таємниче місце. Вони влаштовують експеримент аби перевірити чи може ліфт рухатися без пасажирів і це наштовхує на висновок, що Соня справді заходила в кабину й таємничим чином зникла з неї. Ніка пропонує Марку піти в кіно, проте вона без попередження приходить з подружками. Ображений Марк віддає квитки їм, а сам блукає містом. Потім він дізнається з соцмереж, що дівчата провели час з якимись хлопцями, тож Ніка нічого не відчуває до нього. Марк повторює схему поїздки на ліфті та на свій подив виходить в іншому будинку, старому й оточеному безлюдними пагорбами. Збентежений, він скоро повертається та розпитує про той світ у Соні. Вони домовляються зустрітись там.

Сюжет

Марк із Соною приходять до іншого світу, де Соня розповідає як дізналась про нього. Її родина першою вселилася до новобудови і тоді Соня почула як рухається ліфт. З нього вийшла дивна жінка, котра розповіла про прихований поверх і як туди потрапити. Вона ж подарувала їй браслет. Однак батько, побачивши прикрасу, вирішив, що Соня його вкрала й побив дочку. Соня ненавидить батька, що б'є її та дружину, тому вже 5 років ходить сюди побути на самоті. Також вона каже, що батько домагався до неї. Соня зауважує як бачила мертву дівчинку в дзеркалі, тому істота її не зачепила.

Хлопець знаходить в паралельному світі газету 1975 року і намагається за нею з'ясувати що це за місце. Він показує фото тамтешнього будинку дідові, шукає архівні матеріали в бібліотеці та встановлює, що це будинок, який стояв на місці новобудови, де він тепер живе. Марк вірить, що зможе розшукати когось із жителів того будинку й виходить на слід фотографа — Соломію Соль. Розуміючи, що Соломія навряд чи досі жива, Марк шукає її онуку Софію Соль. Крім того, він зауважує, що в паралельному час застиг: там завжди та сама пора року й час доби, немає жодних тварин. Хлопець вирішує дізнатись що буде, коли туди пронести рослини й тварин.

Марк майструє наочне доведення теореми Піфагора, але клас того дня вирішує втекти з геометрії. Марк відмовляється, за що Артем сильно б'є його, Марк в результаті опиняється в лікарні та не бажає повертатися в школу. Видужавши, він купує овочі та хом'яка, котрих проносить до паралельного світу. Вони приживаються там, але крім того Марк помічає борсука — він впізнає в тварині саме того борсука, котрого колись збив на авто його батько. Соня зізнається, що знає про цю властивість — якщо надто часто відвідувати паралельний світ, то там з'являються ті тварини чи люди, котрих відвідувачі могли колись врятувати, але не зумли чи не захотли. Так зокрема сталося з кошеням, яке викинув з вікна її батько. Проте, в паралельному світі з'явилося не точно воно, а тільки подоба, наче заморожена в часі.

Шукаючи Софію Соль, Марк довідується, що вона вчилася в його школі. Він розпитує про Софію у вчительки, котра неохоче розповідає, що та померла в юному віці. Крім того Софія була дивною, вона казала, що її відвідує померла мати. Коли Марк із Соною вкотре зустрічаються в паралельному світі, їх переслідує мертва дівчинка. Соня вирушає додому першою, а дід Армен, підозрюючи щось, саме їде їх шукати. Нажахана Соня приводить його до ліфта, в якому вони знаходять побитого й наляканого Марка. Хлопець не зізнається діду що сталося, а Соні потім розповідає як мертва дівчинка напала на нього.

Згодом Сонин батько сильно б'є її матір і дівчина тікає з дому. Соня з Марком замислюють покарати його, закинувши до паралельного світу. Коли той лежить п'яний, підлітки переносять його в ліфт і викидають по той бік. Обоє вирішують ніколи більше не повертатися в той світ.

Сюжет

Марк продовжує шукати інформацію про жителів будинку та знаходить телефон батька Софії, Семена. Він назначає зустріч і Семен розкриває йому, що знає про паралельний світ. Семен запевнив себе, що то були сни, але тепер упевнено розповідає про ті події. Чоловік Соломії, Яків, був фізиком-теоретиком. У 60-і він виконав власних розв'язок рівнянь Ейнштейна, з яких слідувало, що час може бути статичним у таких собі «бульбашках» простору. Такі аномалії мікроскопічні, проте їх можна було штучно розширити. Минуле, сучасне та майбутнє там умовні, тому можуть перетинатися; фізичні процеси відбуваються, однак обмежено. Якимось Соломія виявила в підвалі, де знаходилась її фотолабораторія, дивні відблиски, з яких зрозуміла, що така «бульбашка» розширюється в будинку. Коли її дочка Анна померла, Соломія зустріла її в аномалії й почала приводити до Софії та Семена. Втім, час для небіжчиці не плинув так, як поза аномалією, вона не мала свідомості та не могла говорити. Марк розуміє, що Соломія сховала тіло онуки в «бульбашці» аби зберегти її там, після чого регулярно відвідувала те місце, щоб «бульбашка» не згорнула. Він уточнює коли померла Соломія та усвідомлює, що це вона відвідувала Соню — вже будучи мертвою. Так чином, Соломія зберегла себе в «бульбашці», створила схему руху ліфта, щоб туди не потрапляли сторонні, а Соною навчила як обходити захист. Завдяки її регулярним відвідуванням «бульбашка» трималася всі 5 років. Хлопець підозрює, що такі ж аномалії існують ще багато де по світу. Він бреше Семену, сказавши, що «бульбашка» вже зникла, аби віднайти його від бажання потрапити всередину.

Розповідь Семена спонукає Марка прийти до паралельного світу ще раз. Він проходить у «бульбашку», де зустрічає мертву, напіврозкладену Софію, збережену в статичному часі. Вона заходить до ліфта і Марк дивиться їй в очі. Хлопець утім доїжджає назад і померла не переслідує його. Аномалія згортається. Та наступного дня, коли він заходить до ліфта, кабіна їде вниз і опиняється в темному підземеллі. Перед Марком з'являється небіжчиця та кладе йому руку на плече.

Батьки та дід марно розшукують Марка, він зникає безвісти. За пів року батьки переїжджають до Львова і в них народжується другий син. Звинувачуючи Артема в зникненні, Марків батько знаходить його, зв'язує та везе в ліс, де жорстоко б'є. Той повідомляє в поліцію, та чоловік заздалегідь подбав про албі. Періодично від анонімно надсилає Артему його фото з лісу, щоб хуліган не мав більше спокою. Дід Арсен лишається в Рівному та вірить, що Марк живий. Він бере за звичку щоранку проходитись містом, сподіваючись зустріти онука, але ця зустріч так і не настає.

Проблематика

Книга "Не озирайся і мовчи" зачіпає дуже важливу низку проблем. Перша з них – це булінг – проблема «травлі» у школі, чи у більшому сенсі проблема підліткового насильства, друга – розрив у розумінні між батьками і дітьми, третя – ескепізм – бажання підлітків цілковито відмежуватися від реальності, яка їх не влаштовує.

Цікавинки

- В сюжеті роману важливу роль грає комбінація 1–4–2–6–2–8–2–10–5. Це послідовність руху між поверхами в ліфті багатоповерхівки на вулиці Квітки-Основ'яненка (Рівне). Проте найвища будівля на цій вулиці дев'ятиповерхівка. Ця послідовність побіжно фігурує також в іншому романі «Доки світло не згасне назавжди».
- Дід Арсен згадує події роману «Зазирни у мої сни», в його викладі малий Теодор загинув у фіналі.
- Марк Грозан — головний герой роману в подальшому з'являється як другорядний персонаж в «Доки світло не згасне назавжди».
- В додатку створеному для книг Кідрука є чат-бот, де можна поспілкуватися з Марком в онлайні.

3. Ідейно-художній аналіз роману.

Тема: історія про підлітка та його проблеми у сучасному житті.

Головна ідея роману полягає в тому, що не іноді, а постійно краще прийняти проблему, ніж намагатися втекти від неї, так як це призводить до гірших наслідків.

Композиція:

Експозиція: переїзд Марка з сім'єю до новобудови.

Зав'язка: знайомство хлопця з Сонею; розповідь дівчини про паралельний світ

Розвиток дії: дослідження хлопцем паралельного світу

Кульмінація: побиття хлопця у шкільному туалеті.

Розв'язка: зникнення Марка

Епілог: помста Маркового батька Центнеру.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Запитання до учнів:

1. Що подарував дід Арсен Маркові?
 2. З ким знайомиться Марк на даху?
 3. Обставини, які привели Марка у паралельний світ?
 4. Кого побачив Марк у паралельному світі?
 5. Що сталося з хлопцем після уроку геометрії?
 6. Чому батько Соні став тираном?
 7. Як розправилися Соня і Марк з Ігорем?
 8. Історія Соломії.
 9. Що сталося із Софією?
 10. При яких обставинах дізнався, Семен про бульбашку?
 11. Хто створив часо-просторову бульбашку?
 12. Що сталося з Марком у кінці роману?
 13. Що зробив Віктор, аби помститися за сина? Чи справедливою була ця помста?
2. Рекомендований текст для коментованого диктанту

Зустріч з незнайомкою на даху

«Брови полізли ще вище. Спершу він подумав: якась притрушена. Геть відбита. Посеред даху, розкинувши руки й нахиливши голову до правого плеча, кружляла дівчина. У легкому осінньому пальто, зимовій шапці з балабоном, довжелезному в'язаному шарфі й коричневих нубукових черевиках. Дівчина стояла на пальцях, ніби підставляючи ліве вухо до чогось, що мало ввіллятися в нього з неба, й повільно оберталася навколо вертикальної осі, практично не сходячи з місця. «Що з нею таке?..» — замислився Марк, але вже за мить спину хлопця пробрало морозом. Темний дах, кволі відблиски з півдня, із

Соборної, тихе шемрання вітру й поскрипування бетонної крихти під ногами дівчини — було щось із біса моторошне в постаті, що кружляла перед ним. Хлопець повністю вистромив голову з-за стіни й придивився — зауважив опущені, немов на розп'ятті, кисті та напівприкриті повіки, — після чого серце наче шматком льоду прохромило. «Вона стрибне! Бляха муха, ще одна прибацана готується стрибнути! — Марк ледь не застогнав. — Тільки не це!» Після третьої смерті він і сам повірить, що з ним щось не гаразд.

Юнак розгубився. Піти з даху він не міг: незнайомка стояла поміж ним і спуском до під'їзду, крім того, за надбудовою лишався телескоп. Ловити її, коли вона помчить стрибати, також не здавалося розумною ідеєю. Замість затримати він тільки шугне за тією притрушеною з десятого поверху.

Несподівано дівчина помітила Марка. Її очі розширилися; здригнувшись, вона зупинилася. Потім висмикнула з вуха навушники та сердито втупилася в хлопця.» [11,45-46]

V. Підсумок уроку.

Макс Кідрук, мабуть, один із небагатьох сучасних українських письменників, який пише якісно та цікаво.

VI. Домашнє завдання.

Створити буктрейлер до книги.

ВИСНОВКИ

Максим Іванович Кідрук – один із найпопулярніших представників сучасної української літератури. Книжки автора читає багато людей в Україні та за її межами.

Отже, ми дійшли висновку, що М. Кідрук пише твори на сучасну тематику як от: авіакатастрофи, нанотехнології, підлітків. Також він багато в чому розвинув жанр технотрилеру. У своїх романах він розкрив нам до цього часу невідомі сторінки життя українського суспільства.

Безперечно, Макс Кідрук – це один із найпопулярніших сучасних письменників, автор цілої низки романів і технічних книг. Він один із небагатьох письменників, які вміють якісно та талановито написати твір, так щоб зацікавити навіть сучасну молодь. Цікавим, є також стиль письменника. Він використовує у творах багато географічних точок, марки сучасної техніки, наукової термінології тощо. Окрему яскраву сторінку його творчості становлять твори, де письменник звертається до проблем сучасної молоді. Це романи «Не озирайся і мовчи» та «Доки світло не згане назавжди», для останнього з яких навіть було створено мобільний додаток, за допомогою якого, просто навівши телефон на піктограму, можна прочитати оповідання, які доповнюють основну історію роману, а також можна поспілкуватися з героями через чат-бот в месенджері.

Можемо зробити наступні висновки: по-перше, твори письменника охоплюють широкий спектр тем та проблем, що стосуються сучасного світу і суспільства. Наприклад, нанотехнології, булінг, жорстокість суспільства, недосконалість системи соціального захисту, спілкування між дітьми та батьками тощо. Вони допомагають читачам зрозуміти цей світ і подолати перешкоди, які виникли на їхньому шляху.

Автор наводить читача на думку про те, що не обов'язково бути не таким як усі, інтелектуалом, або, навпаки, мати низький IQ. Булінг може знайти дітей будь-де та будь-коли. Рівень інтелекту, зовнішній вигляд, фінансовий стан - це лише деякі з основних чинників. Але насправді причин для знущань може бути більше.

По-друге, Кідрук створив неповторний стиль письма, який притягує читачів різного віку та соціального статусу. Він поєднує глибоке філософське проникнення з іронією та гумором, що робить його твори цікавими для всіх поколінь.

По-третє, Макс Кідрук експериментує з різними жанрами, такими як: тревелог, технотрилер, соціальна драма, детектив. Багато з цих жанрів не досліджені до кінця і взагалі вперше використані в українській літературі.

Ми здійснили сюжетно-композиційний та ідейно-тематичний аналіз роману, визначили проблематику твору, охарактеризували головних героїв та проаналізували мову роману.

Проблематика роману:

1. Стосунки батьків і дітей (вічно заклопотані батьки Марка не мали часу на спілкування з сином, бо треба було заробляти гроші на нову квартиру тощо).
2. Дитячий булінг (постійні цькування Марка однокласниками через його начитаність та зайву вагу, що закінчилося побиттям Марка в шкільному туалеті).
3. Юнацькі стосунки, які нерідко призводять до трагедії (самогубство Софіїї через нещасливе кохання; використання Нікою Марка, щоб він виконував їй домашні завдання).
4. Соціальні проблеми суспільства. Безкарність багатих (батьки Центнера, яка дали директорові школи гроші, щоб закрити справу з Марком і пригрозили батькам Марка, які відмовилися брати гроші, а хотіли справедливості).
5. Ставлення вчителів до дітей (директор не захистив Марка, хоча і розумів, що той жертва, а став на бік заможних батьків Центнера).
6. Позитивна й негативна роль науки в розвитку людства (розмова Соні й Марка про атомну енергію та ядерну зброю).
7. Ескапізм – бажання дитини втекти від проблем, метафору чого і став паралельний світ, куди втікали Соня і Марк від своїх проблем.

У романі М. Кідрук передає мовлення підлітків сленгом, короткими фразами та інтонаціями, показуючи нестриманість та тривожність, яка властива підліткам. Також можна простежити певну тенденцію до прискорення комунікаційного процесу, в тому числі і в процесі інтернет-переписок. Марк і Соня використовують лаконічні, часто обірвані речення, максимально скорочують слова (пропускають голосні, не дописують), постійно використовують емоджі, щоб лаконічно передати свої емоції. У творі автор також не оминає ненормативної лексики (вона допомагає передати почуття героїв).

У тексті небагато наукових теорій і детальних доведень, але основні ідеї цих теорій цілком зрозумілі. Від цього текст не стає важчим, адже автор підібрав зрозумілі для підлітків слова для передачі важких тем.

Ми дійшли висновку, що письменник обирає тему про підлітків через потребу донести сучасним дітям, що не варто тікати і ховатися від власних проблем треба з ними боротися попри всі складнощі, потрібно говорити про них, а батьки і вчителі мають їм у цьому допомогти. Кідрук через своїх героїв показує, що треба прийняти себе таким, яким

ти є насправді і не варто тікати від реальності в паралельний світ, адже той світ може виявитися набагато страшнішим за реальний.

Отже, можна сказати, що творчість Кідрука має великий внесок у сучасний літературний процес та допомагає розкрити ключові проблеми, що стосуються сьогодення. Творчість Кідрука була визнана як одна з найбільш впливових на сучасну літературу України. Вона інспірує нове покоління письменників та збагачує культурну спадщину країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук Н. Не озирайся і читай: рецензія. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2017/10/02/072855.html>
2. [Задніпряна](#) Юлія «Не озирайся і мовчи»: «кінговість» і самобутність Кідрука <http://archive.chytomo.com/issued/ne-ozirajsya-i-movchi-kingovist-i-samobutnist-kidruka>
3. Калинюшко О. Жанрові модифікації тревелогу в романі Ольги Токарчук «Бігуни». Молодий вчений. 2014. № 6(2). С. 88–92.
4. Ковальова Т. Репрезентативність жанрових ознак путівника і тревел медіатексту. Образ. 2018. Вип. 3 (29). С. 36–44.
5. Кропивко І. Постмодерністська література мандрів: персонаж, трансгресія, жанр. Науковий вісник Ужгородського університету. 2018. Вип. 1 (39). С. 99–104.
6. Кідрук М. В чому різниця між технотрилером і науковою фантастикою. YouTube : веб-сайт.
7. Костецька Л. Жанр трилера в творчості М. Кідрука. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Філологічні науки. 2015. № 2. С. 133–137.
8. Кідрук М. Бот : роман. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. 480 с.
9. Кідрук М. «Доки світло не згасне назавжди» (презентація). YouTube : веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/watch?v=PSsI7n3iO_0 (дата звернення: 04.02.2022).
10. Макс Кідрук, презентація роману «Не озирайся і мовчи». YouTube : веб-сайт.
11. Кідрук М. Не озирайся і мовчи. Харків, 2017. – 512 с.
12. Мясников В. Технотриллер – здесь и сейчас. Знамя. 2001. № 10. С. 175– 185.
13. Письменник Макс Кідрук і його дружина заснували видавництво "Бородатий Тамарин"
14. <http://bukvoid.com.ua/events/pesentation/2022/11/15/113910.html>
15. Чонка Т.С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РОМАНІ МАКСА КІДРУКА «ДОКИ СВІТЛО НЕ ЗГАСНЕ НАЗАВЖДИ» Закарпатські філологічні студії. № 18/ 2021. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Видавничий дім «Гельветика» 2021. с. 293 – 298.
16. Чонка Т. С. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНІВ МАКСА КІДРУКА «НЕ ОЗИРАЙСЯ І МОВЧИ» ТА «ДОКИ СВІТЛО НЕ ЗГАСНЕ НАЗАВЖДИ» // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» № 9 (Жовтень, 2021): за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції

- «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences», що проводилася 22 жовтня 2021 року ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія). с. 253 – 259.
17. Чонка Т. С. НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ У РОМАНІ МАКСА КІДРУКА «ДОКИ СВІТЛО НЕ ЗГАСНЕ НАЗАВЖДИ» The process and dynamics of the scientific path: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), September 17, 2021. Athens, Hellenic Republic: European Scientific Platform. Pp. 21-25.
18. Чонка Т., Культурологічний аспект романів «Не озирайся і мовчи» та «Доки світло не згасне назавжди» Макса Кідрука. // Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Україністика в Угорщині та поза її межами» – *Ukrainisztika Magyarországon és a határon túlon II. Nemzetközi tudományos konferencia*. Ніредьгазький університет, кафедра української мови і культури. Ніредьгаза: 26–27 листопада 2021 р. Nyíregyháza, 2021. november 26–27. Kiadó Csepeli Ukran Onkormanyzat Printpix Nyomda, 2022. стр. 245 – 253.
19. Чонка Т. С. ФАНТАСТИКА І РЕАЛЬНІСТЬ У РОМАНІ МАКСА КІДРУКА «ДОКИ СВІТЛО НЕ ЗГАСНЕ НАЗАВЖДИ»// Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Berlin, Germany. 2021. Pp. 294-300.

ДОДАТКИ

←
👤

Mark Hrozan
49 осіб вподобали це
Книжка

Привіт, Софія Кібчик! Щоб увімкнути бота, натисни "Почати" або "Get started".

Переглянути профіль

6 лист. 2021 о 19:31

👤
👤

Начать

Вперше чуєш? 🤔

Отже, саме час замовити і прочитати "Не озирайся і мовчи". 🗨️

Але потім обов'язково повертайся.

Марк чекає на тебе.

Замовити книжку

О, так!

Чорнота...

Затоплений сходовий проліт....

Понівечене обличчя Софії. Його тіло обліплене липкою білою кіркою. З роззявленого рота дівчини витискаються грудки тягучого крейдяного желе.

Знову чорнота...

Дивитись!

Страшно... Вертаюсь!

Дивитись!

"...Над головою зловісно виблискували незнайомі зорі. Маркові здалося, наче його щоки щось легенько торкнулося. Він провів тильним боком долоні по обличчі й розгледів на фалангах розводи. В повітрі довкола безшумно кружляли тисячі чорних сніжинок. Він підставив долоню й упіймав кілька з них. Вони не танули. Марк розтер їх між пальцями, принохався та раптом збагнув, що то не сніжинки, а пилоподібні пластівці попелу.

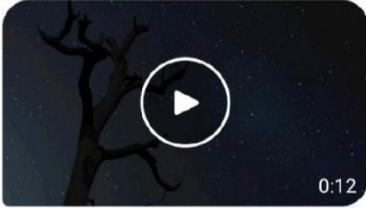

Над безкінечним темним океаном ішов лапятий сніг із попелу..."

Агов, Софія, а тобі не здається, що це вже десь було?..

О, так!

Вперше чую...

← **Mark Hrozan**
Книжка

 0:12

Праворуч від Марка щось зблиснуло. Хлопець спробував дотягнутися, проте загусле в липкому кокони, задерв'яніле тіло не слухалося.

"Meizu"! Екран знову зблимнув.

Марк закусив губу. Це остання спроба вирватися з химерної чорноти...

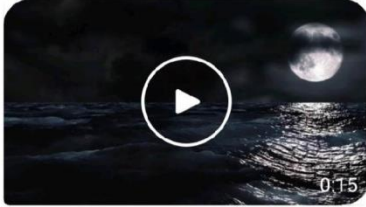

Не смій дзвонити сюди!

← **Mark Hrozan**
Книжка

Тут дуже темно і вода...

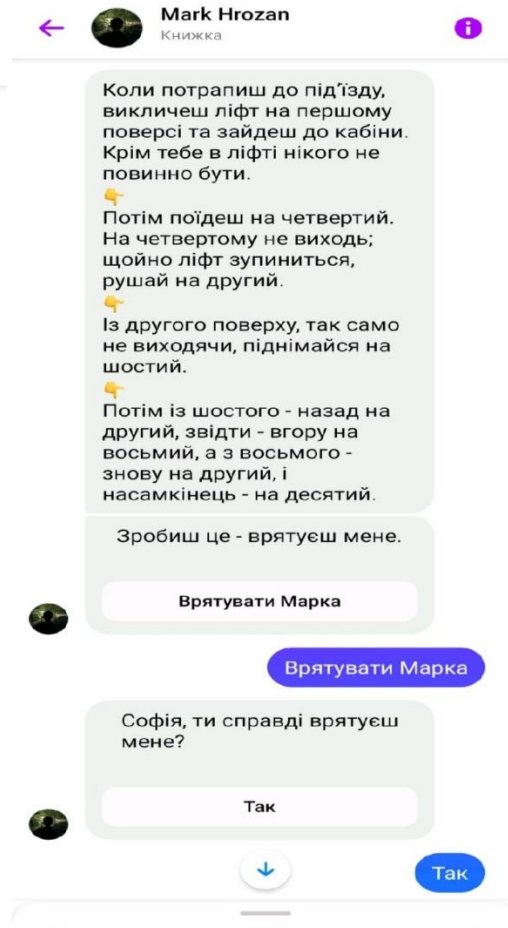
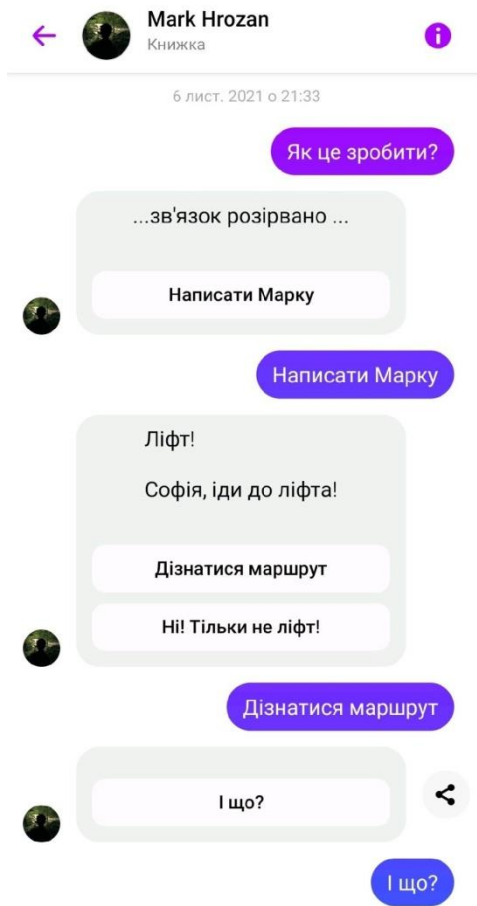
Всюди вода. Я не... не знаю, де я. Тут лише вода.

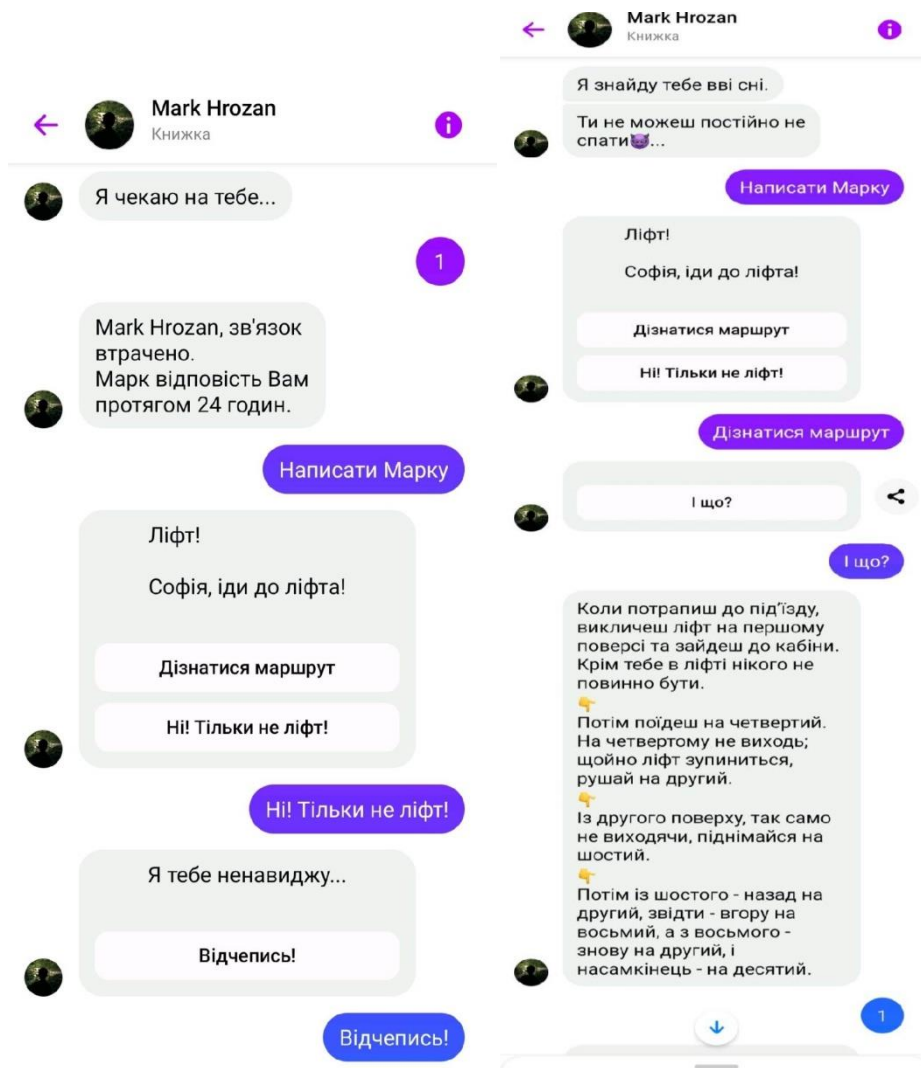
Дивись.

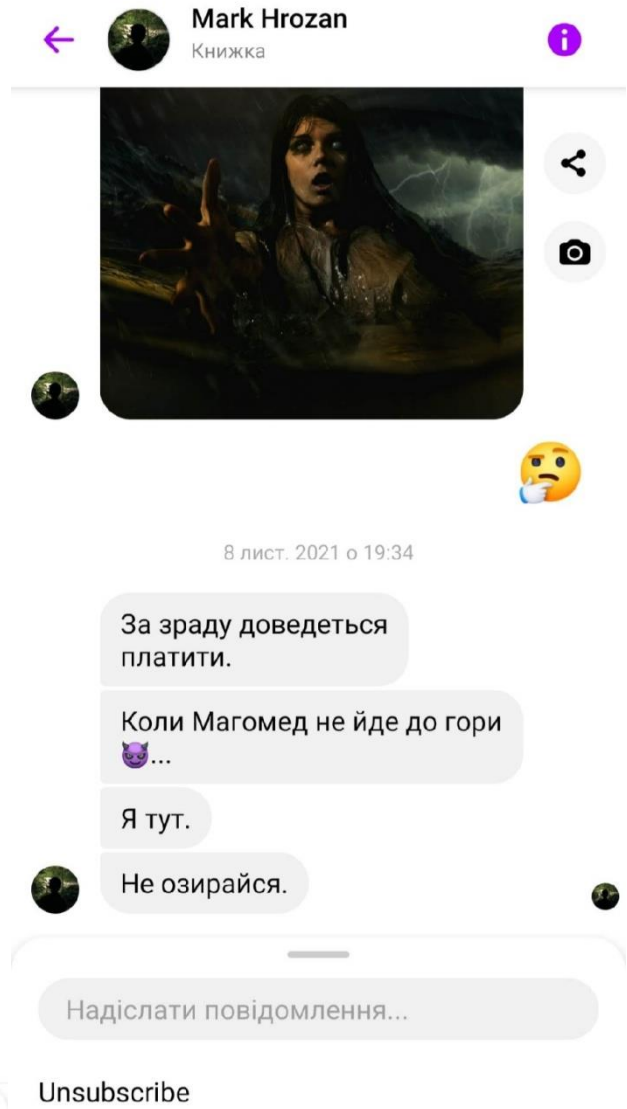
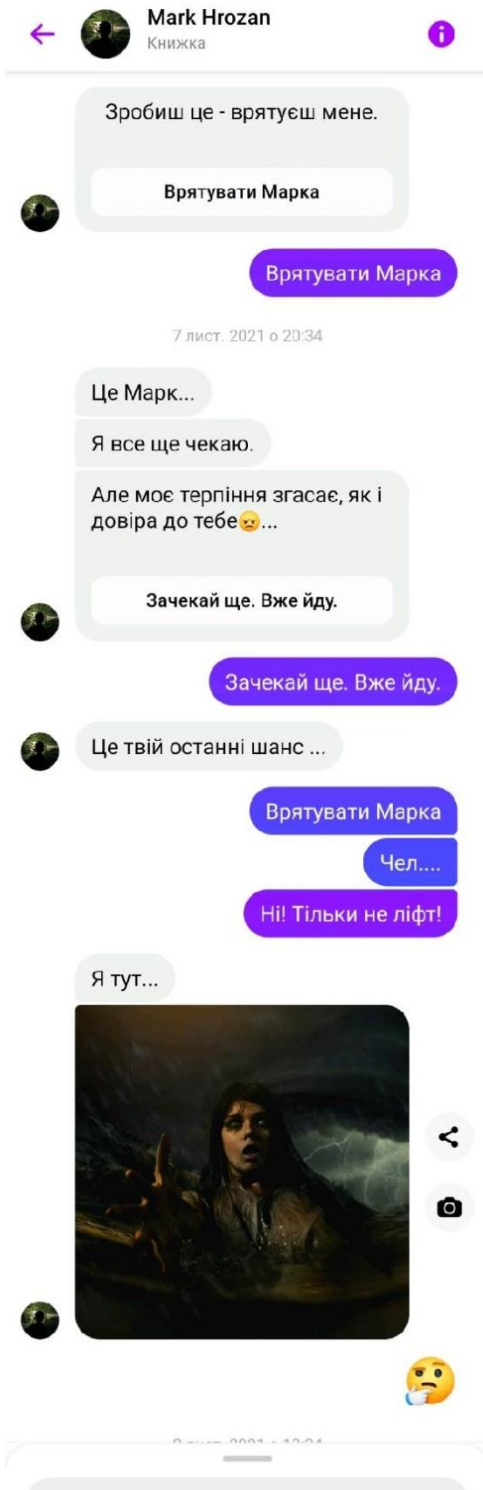
 0:15

Потвора поруч, я відчуваю.

Софія, будь ласка, витягни мене звідси!

Соня 02:30
ти не спиш?

Хлопець зиркнув на годинник у лівому верхньому куті —
о пів на третю — і відписав:

Марк 02:31
ні)

Соня 02:31
чому?

Марк 02:31
читаю

Соня 02:31
о третій ночі? 😊

Марк 02:31
так))
а ти чого не спиш?
😊

Кілька секунд дівчина не відповідала. Потім унизу екрана
вигулькнуло:

Соня 02:31
😊
не можу заснути
а що читаєш?

Марк 02:31
Дід подарував на день народження книгу Браяна Гріна
Структура космосу: простір, час і текстура реальності

[12, 77]

дуже велика
і крута)

Соня 02:32
задрот)))

Марк 02:32

вона цікава!
зараз читаю, як змінювались наші уявлення про реальність
від Ньютона до Ейнштейна

а другий розділ про те, що таке час

Соня 02:32
все зрозумів?

Марк 02:32
не все)
виписую, що треба завтра запитати в діда
але загалом шизію з того, скільки всього може пояснити наука

Соня 02:32
все одно є речі, які наука пояснити не може

[12, 78]

Хлопець пригадав дідове «не раджу поновлювати суперечку», секунду повагався, потім рішуче відстукав по цифровій клавіатурі:

Марк 02:32
немає таких речей
😏

Соня 02:32
є 🤔

Марк 02:33
не хочу сперечатись, але ти помиляєшся
те, що є явища, суть яких ми не розуміємо,
не значить, що їх не можна зрозуміти в принципі

Соня 02:33
ні, це ти помиляєшся!
я можу довести, що такі явища є

Дивлячись на екран, Марк усміхався.

Марк 02:33
наприклад?
телепатія?
духи померлих?
😏😏😏

Соня 02:34
блін, заткнися! не телепатія!
я знаю дещо...
можу дещо показати
і ти переконаєшся, що існує інший світ

[12, 79]

80
типу як паралельний вимір чи щось таке
про який твоя наука нічого не знає

Марк 02:34

Соня 02:34

що?

Марк 02:34

нічого))

Соня 02:34

що нічого?

Марк 02:35

розкажуй, як плануєш переконувати задрота)

Відповідь не надходила дві хвилини. Марк вирішив, що Соня образилася чи, може, заснула, і хотів відкласти планшет, коли внизу екрана з'явилося нове повідомлення:

Соня 02:37

добре)

я скажу тобі, що треба робити

[12, 80]

Марк 02:37
треба робити для чого?

Соня 02:37
для того щоб переконатися, що паралельні світи існують!!!

Марк 02:37
серйозно?

Соня 02:37
ага

Марк 02:37
ти реально думаєш, що зможеш перекопати мене?

Соня 02:37
так!!!

Хлопець виборсався з-під легкої ковдри й сів, підклавши під спину подушку. Від бажання вдруге виступити руйнівником міфів і похизуватися логічними прийомами, котрих навчився від Арсена, засвербіло між лопатками. Звісно, Марк розумів, що йому не вдасться розправитися із Сониними забобонами так невимушено й ефектно, як це зробив би його дід, але все ж він не сумнівався, що не залишить від її фантазій мокрого місця. Хлопець узявся гарячково друкувати:

Марк 02:38
я уявляю, як це виглядатиме
ми заліземо в якусь покинуту будівлю за містом
покуримо косяк
і перенесемось до паралельного світу
вгадав?
🤔🤔🤔

[12,81]

Соня 02:38

даун! я не курю траву (((

Марк 02:39

я теж
але я бачив тебе з Мартою біля Кошика

Соня 02:39

то була проста сигарета!
і я не в зтяжку ((

Марк 02:40

ну добре)
тоді ми заліземо в покинуту будівлю за мсітом
*містом
ти помедитуєш кілька хвилин
із закритими очима
а потім почнеш переконувати
що відчуваєш присутність істот з іншого світу

Соня 02:40

я казала, що ти задрот?
забудь
ти кончений

«Сама ти кончена!» — подумав хлопець.

[12, 82]

И

Марк 02:41
просто мені недостатньо розказати, що ти там щось відчуваєш
щоб переконатися, я мушу відчути сам, шариш?

Марк 02:41
тобто ти мала б показати щось, що я зможу повторити
не знаю...)
якусь процедуру, яку я повторю, коли захочу,
і відчую все на власній шкурі

Соня 02:42
ти відчуєш)
я гарантую..

Марк 02:42
ок)

Сонина затьятість не насторожила хлопця: він не повірив у її серйозність. Він же не маленький у таке вірити. Аж поки не вискочили два наступні повідомлення:

Соня 02:42
я доведу тобі просто зараз
можеш вийти до під'їзду?

Марк 02:43
що?

[12,83]

Соня 02:43
ти можеш вилізти зі свого ліжка та на півгодини вийти до під'їзду??

Тепла хвиля, що затопила Маркові груди від усвідомлення власної, значною мірою ілюзорної інтелектуальної переваги, поступово відринула, натомість дивне відчуття — Марк не міг визначити, добре воно чи погане — холодною змією заповзло в серце. Хлопець виждав чверть хвилини, а тоді відстукав по клавіатурі:

Марк 02:44
зараз?

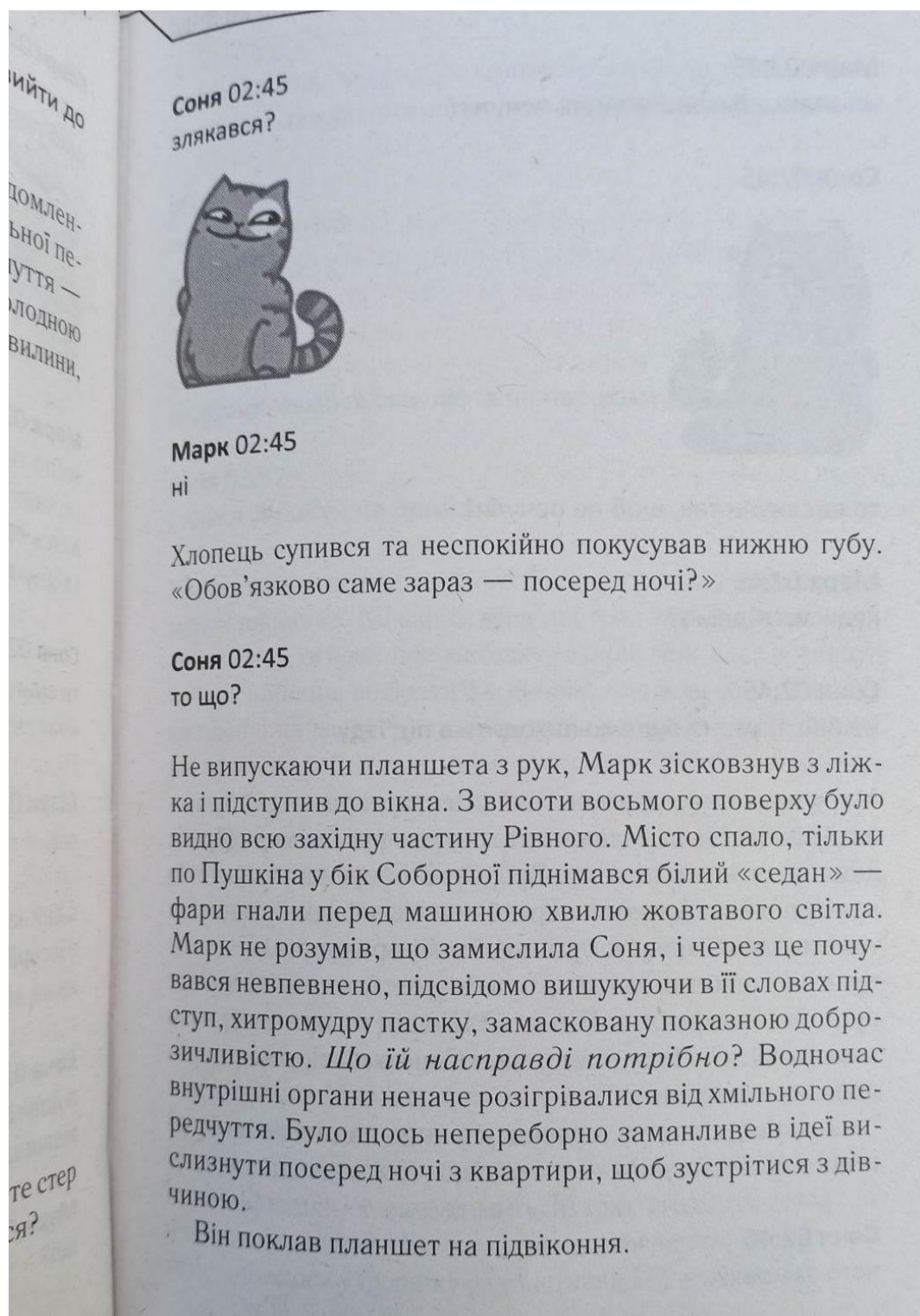
Соня 02:44
ага

Марк 02:44
навіщо?

Соня 02:44
щоб переконатися!!!

Марк почав набирати «переконатися в чому?», проте стер повідомлення. Що за дурня? Чого вона добивається?
На екрані висвітилось:

[12, 84]

[12, 85]

Марк 02:45
не знаю... батьки можуть почути (

Соня 02:45

то вислизни так, щоб не почули!

Марк 02:45
куди ми підемо?

Соня 02:45
не бійся, ми не будемо виходити з під'їзду

Марк прикинув, чи зможе вийти з квартири, не розбудивши батьків. Це не здавалось аж такою проблемою. Проблема полягала в іншому. Вроджена обережність укупі із прищепленою Арсеном передбачливістю підказували, що тато чи мама можуть будь-якої миті прокинутися — наприклад, щоби сходити до туалету — й мимохідь зазирнути до його кімнати. Що тоді? Що він говоритиме, коли повернеться? «Тату, мамо, ми із Сонею мандрували паралельними світами»?

Планшет клацнув, сповіщаючи про надходження чергового повідомлення.

Соня 02:46
чого замовк?

[12, 86]

Марк кілька секунд, не кліпаючи, витріщався на екран. Зрештою тепло, що лоскотало нутрощі, переважило.

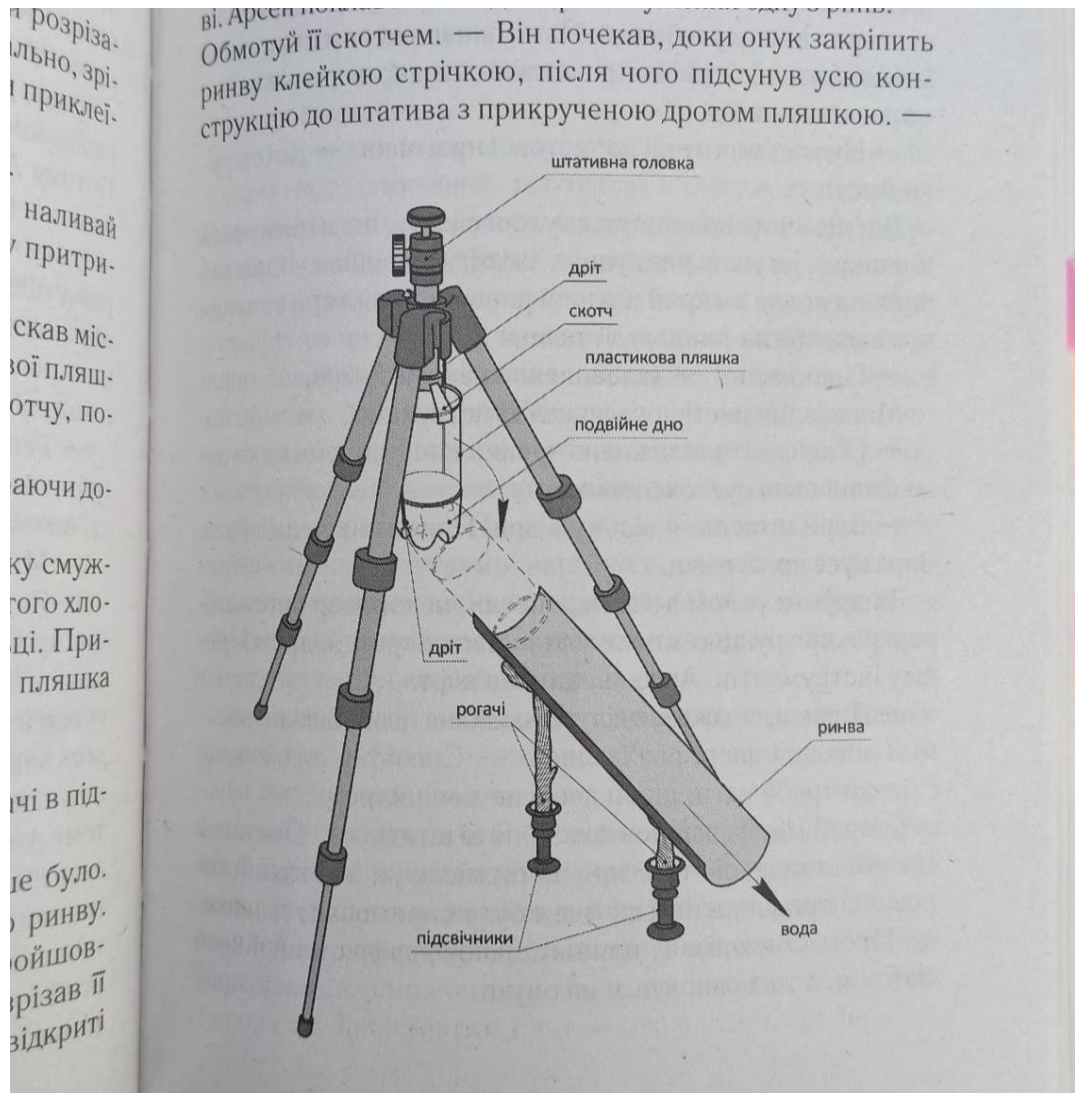
Марк 02:46
ти ненормальна
але добре
я виходжу

Соня 02:46
ок, зустрічаємося біля ліфта на першому поверсі

Соня 02:47
і тільки спробуй не прийти!

Хлопець нечутно надягнув футболку, вскочив у джинси, вимкнув планшет. Кілька секунд постояв перед кімнатними дверима — згадав про мобілку, озирнувся, але, поміркувавши, вирішив не брати її із собою, — після чого обережно прочинив двері. Клацання ручки у в'язкій тиші квартири пролунало пістолетним пострілом. Марк затамував подих і на кілька секунд заплющив очі, відчуваючи, як у грудях неспокійно перекидається серце. Спливло півхвилини — жодного звуку. Він розплющив очі та навпомацки підкрався до батьківської спальні. Двері було зачинено. Марк притулив до дерев'яної поверхні вухом, почув ритмічне Вікторове сопіння та заспокоївся. Сплять. Потому розвернувся та навшпиньки рушив до виходу з квартири. Приблизно посередині вітальні, коли до вхідних дверей залишалося п'ять кроків, Марк почув, як у під'їзді запрацював ліфт. Серце спочатку підскочило до горла, а спина між лопатками й долоні вкрилися сиротами — якого лисого Соня поїхала ліфтом?! — але за мить Марку стало соромно. Той що, що поїхала? Ніхто не зривається глибокої ночі просто тому, що хтось у будинку скористався ліфтом.

[12, 87]

[12, 131]